TAGASIVAADE AASTALE 2024 LÄÄNEMAAL LK 6-12

Lääne Elu

Teisipäev, 31. detsember 2024 / nr 149 (5139) 1.50

RAUL MEEL: OLULINE ON LEEVENDADA VALU. LK 4-5

Ummuksis aasta

Jaanuaris jäid Haapsalu Väikeses viigis kalad jää all ummuksisse. Inimeste katsed neid hapnikupuudusest päästa nurjusid ja loodus läks lõpuks oma rada: kajakad panid surnud kalad nahka ja kevadel asustas viiki juba uus kalapopulatsioon.

Hapnikupuuduse tõttu hätta jäämine hakkas aga ilmestama tervet aastat. Näiteks proovis Lääneranna vallavalitsus kogu aasta vältel jätta ummuksisse Metsküla kooli, kord küsides sellelt koolimaja eest renti, siis jättes kooli ilma varem lubatud õppekoha toetusest.

Kevadest sügiseni püüdis vaheldumisi ummuksisse jääda ja sealt pääseda Vormsi vald, kus vahetus volikogu esimees ja seejärel vallavanem. Võitlus saarele jõudva hapniku pärast pole veel kaugeltki läbi, sest jäässe raiutud hingamisauke ähvardab sulgeda vormsilaste põliselaniklikkust mõõtev eelnõu.

Sügisel oleks napilt ummuksisse jäänud Haapsalu volikogu, kui selle senine esimees Jaanus Karilaid alustas omavalitsuste volikogude valimise kampaaniat ühe sügise võrra liiga vara ja vihastas sellega välja oma koalitsioonipartnerid.

Samas ei saa öelda, et aasta olnuks läbivalt minoorne. Remont sai valmis Okase muuseumis Haapsalus ning Uuemõisa kerkis moodne päästekeskus.

Haapsalu ja Lääneranna jätsid mõlemad oma eelarve mõnevõrra ummuksisse sellega, et ei suutnud maha müüa ülearust kinnisvara. Haapsalus plaaniti aasta alguses teenida kinnisvara müügiga mehemoodi, tõsteti alghinnad ülikõrgele ning oldi aasta edenedes sunnitud tõdema, et nii heas seisus kinnisvaraturg ei ole, kui linnajuhid kujutlesid.

Aasta jooksul sattusid üksteise järel ummuksisse veel Lääne-Nigula osavallad, Laelatu puisniit ja Haapsalu kodutute varjupaik. Turvalepas algas turbasõda ja Kullamaal läks põhja seenefarm. Ummuksis aastale pani rammusa punkti ERR, keerates hapniku nulli oma Hiiu- ja Läänemaa korrespondendipunktil.

Samas ei saa öelda, et aasta olnuks läbivalt minoorne. Remont sai valmis Okase muuseumis Haapsalus ning Uuemõisa kerkis moodne päästekeskus. Pikajalamäel sai valmis suusa-Meka, Piirsallu on tulemas kaitsetööstuspark ning Rehemäele Baltimaade suurim päikeseelektrijaam. Ehk et nii mõnigi asutus, organisatsioon või eluala juba pääses ummuksist või on peatselt pääsemas.

Nii soovibki Lääne Elu oma lugejaile ja teistelegi uueks aastaks pigem ummuksist pääsemist. Head lõppu ummuksis aastale ja head uut ummuksist pääsemise aasta algust!

Mitte väga kaua aega tagasi oli kliimamuutus nähtus, millest rääkisid vaid erialateadlased ja keskkonnaasjatundjad. Nullindatel muutus see marginaalsena tundunud küsimus millekski, mille üle arutlesid inimesed kohvikutes ja jutunurkades ning see tungis otsapidi poliitikute töömaile. Nüüd, pea 20 aastat hiljem on küsimus, kuidas kliima soojenemist vähegi tagasi hoida ning samal ajal sellega kohaneda, muutunud valitsustele ja parlamentidele keskseks.

TIIT MARAN, riigikogu liige, ökoloog, SDE

Kliima ei tohi jääda poliitiliste kempluste mängumaaks

See on igati mõistetav, sest peame kiiresti kokku leppima, kuidas oma eluolu kujundada ümber selliseks, et elu maakeral ja Eestis ei muutuks ääretult keeruliseks, kui mitte päris võimatuks. Midagi pole teha – ees ootab nii suur muutus, et ühel hetkel peab kasvukeskne maailm paratamatult aru saama, et vanaviisi edasi ei saa. Tõsi, see sõnum on raskesti seeditav paljudele väljakujunenud arusaamadega inimestele.

Kaks kümnendit tagasi lugesin üliõpilastele loengukursust looduskaitsebioloogiast. See oli sisult inimese ja keskkonna suhete aluste kursus, kus põimusid ökoloogia, keskkonnaökoloogia, majandus, antropoloogia, ajalugu, psühholoogia, poliitikateadus ja sotsioloogia. Puudutasin ka kliimat, tollal uudset teemat.

Kui riigikogu suures saalis esitati hiljutise kliimadebati ajal kindla suunitlusega seisukohti ja küsimusi, siis tekitas see minus kerge *déjà vu*-tunde. Ka toonased tudengid kahtlesid kliimasoojenemises, selle inimtekkelisuses, ja leidsid, et äkki on see illusioon või väljamõeldis.

Arutasime ja lõpuks leidsime, et see on võimalik ainult siis, kui meie teaduslikud põhitõed maailmast, termodünaamikast, ainete füüsikalis-keemilistest omadustest, biosfääri toimimisest lihtsalt ei tööta, kui elame mingis kummalises näilises maailmas, näiteks arvutisimulatsioonis. Kui see nii ei ole, siis on praeguste kliimamuutuste inimtekkelisuses väga raske kahelda.

Paratamatult tekkis toonastel tudengitel küsimus: teadus ju ikka aeg-ajalt eksib, äkki ta eksib ka nüüd? Jõudsime järeldusele, et tõepoolest, teadus vahel eksib, kuid ta korrigeerib ennast alati.

Kui samale tulemusele jõuavad tuhanded ja kümned tuhanded uuringud – väga erinevate nurkade alt ja erinevalt rahastatud –, siis on olematu tõenäosus, et kõik need uuringud eksivad. Kui isegi jätaksime üheprotsendise võimaluse, et teadus tõesti eksib, kas siis oleksime nõus mängima vene ruletti revolvriga, mille 99 padrunipesas on tappev laeng ja ainult üks on tühi? Ilmselt mitte.

Eelmisel aastal avaldatud planetaarsete taluvuspiiride analüüsist selgus, et üheksast uuritud valdkonnast kuues on need piirid juba ületatud. Kurba loetellu kuuluvad kliimamuutus, uute inimtekkeliste ainete kuhjumine, elurikkuse kadu, aineringete (fosfor ja lämmastik) häired, magevee liigtarbimine ning maakasutuse massiivsed inimtekkelised muutused koos sellega kaasneva biosfääri sidususe vähenemisega.

Kahes valdkonnas läheneb olukord kiiresti kriitilisele ja vaid ühes on seis hea. Kliimamuutus on seega biosfääri ja praeguse tsivilisatsiooni toimimise vastuoludest tuleneva kobarkriisi üks väljund. Üldisele keskkonnakriisile reageerimata jätmine raputab ühiskonna toimimise põhialuseid igal pool maailmas, ka Eestis.

Minul ei ole sellises olukorras muud valikut kui lahendus, mille kese on eelkõige inimene ja inimesest lähtuvalt looduse piirides toimiv majandus. Samuti see, et inimesed mõistaksid nii info- kui ka väärtuspõhiselt, et tegutsemine on paratamatu.

Eraldi küsimus on, kuidas tegutseda. Kliimamuutustele reageerimisel on võtmesõnad nende mõjude leevendamine ja kohanemine. Kobarkriisi erinevaid aspekte tuleb käsitleda koos ja mitte keskenduda ainult ühele. Vastasel juhul võib juhtuda nii, et üht kriisi lahendades tekitame mujal märkimisväärset kahju. Tähtis on seegi arusaam, et pole võimalik muuta biosfääri toimimise aluseid, vaid kõigest seda, kuidas me ühiskondadena toimime.

Meie ees seisab ääretult suur väljakutse, võimalik, et üks suuremaid, mis kunagi on Eesti ühiskonna ees olnud. See kõik on kallis, läheb palju maksma ja paratamatult tuleb paljut harjumuspärast muuta.

Kahtlemata on hirmutav, et üleilmses plaanis pole regulaarsete ilmavaatluse algusest saadik varem olnud nii kuuma suve kui tänavu. Augustis ületas temperatuur Euroopas keskmise normi juba 1,56 kraadiga.

On äärmiselt küsitav, kas oleme suutelised täitma Pariisi kliimaleppe eesmärki hoida temperatuuri tõus 1,5 kraadi piires. Tegelikult muutub ka kahe kraadi piiridesse jäämine keerulisemaks. Sellega on võimalik hakkama saada vaid rahvusvaheliselt ühiselt pingutades, mis aga kuidagi ei tähenda, et Eestis ei peaks lokaalselt tegelema kasvuhoonegaaside heidete vähendamisega.

Lähtekoht olgu siin inimene ja tema mõtlemine – nendega mittearvestamine tekitab trotsi ega aita eesmärkide täitmisele kuidagi kaasa. Samas, mida kauem viivitame ja kempleme, seda raskem on halbu stsenaariume ära hoida.

Kui leevendamise osas on edu pant rahvusvaheline koostöö, siis kõik see, mis puudutab kohanemist Eestis, jääb suuresti meie enda teha. Äärmise tõsidusega tuleb tegeleda oma riigi ja ühiskonna ettevalmistamisega, et kliimamuutuste tulemitega hakkama saada.

Tegu on meie oma inimestega, meie kogukondadega, aga see puudutab otseselt ka riigikaitset ja julgeolekut, kui mõelda näiteks ees ootavatele kuumalainetele ja ootamatutele suuruputustele, mis on maailmas muutumas uueks normaalsuseks, või siis sotsiaalsete ja geopoliitiliste pingete kasvule. Sarnaselt riigikaitsega on ka keskkonnakriisi puhul tähtis ühtne identiteet ja ühise eesmärgi nimel tegutsemine.

Meie ees seisab ääretult suur väljakutse, võimalik, et üks suuremaid, mis kunagi on Eesti ühiskonna ees olnud. See kõik on kallis, läheb palju maksma ja paratamatult tuleb paljut harjumuspärast muuta. Minu suur soov on, et see ei jääks poliitiliste kempluste mängumaaks, vaid et kliimamuutustega tegeleksid kõik erakonnad sisuliselt ja süvitsi, kaasates kogu ühiskonda.

Ramsi tee värav võidakse vägisi avada

Kui Noarootsis Ramsi poolsaarel asuva tee väravaga sulgenud Ramsholmi kinnistu omanikud Priit ja Signe Kotkas ei maksa neile määratud sunniraha, ähvardab neid pangakontode arestimine ning kui nad väravat ise lahti ei tee, võidakse see avada sunniviisiliselt.

Kuigi Ramsholmi kinnistu omanikud pidid värava juba aasta tagasi avama, on see endiselt autodele lukus. URMAS LAURI

URMAS LAURI
urmas@le.ee

Lääne-Nigula vallavalitsus kohustas 3200 euro suuruse sunniraha ähvardusel Ramsholmi omanikke avama Ramsi tee värava 17. novembriks. Värav on aga siiani suletud.

Kohtutäitur algatas sunniraha menetluse veel enne jõule. Priit Kotkas ütles reedel Lääne Elule, et ei tea sunniraha nõudest midagi. „Ma ei ole tegelenud selle jamaga, ma ei tea, mida nad [vallavalitsus] on keetnud," ütles Kotkas. „Eks siis peale pühi tuleb hakata vaatama, millega nad on hakkama saanud, ja siis tuleb jälle hakata lahendama."

„Praegu on selline olukord, kus ta [Priit Kotkas] pole enam ühelegi asjale reageerinud," ütles Lääne-Nigula vallavalitsuse õigusnõunik Andrus Post. „Alguses oli ta hästi aktiivselt kõikidele asjadele vastu, aga nüüd on valinud sellise taktika, et vaikib ja mitte midagi ei tee."

Kui Ramsholmi omanikud sunniraha ei maksa, võib lugu lõppeda pangakontode arestimisega. „Kui ta maksab sunniraha ise ära, siis keegi arestima ei hakka, aga kui ta ei maksa, hakkab vaidlemine, siis hakkab sundtäitmine läbi vara müügi, kontode või töötasu aresti," ütles Post.

Posti sõnul peaks vallavalitsus tegema jaanuaris ka hoiatuse asendustäitmise kohta. „Ja kui see on vallavalitsusel vastu võetud ja ta [Ramsholmi omanikud] pole ikka väravat avanud, läheb see asendustäitmise täitekorraldus kohtutäiturile," selgitas Post. Asendustäitmine tähendab, et Ramsholmi omaniku asemel aetakse asja sunniviisiliselt – seda teeb kas vald või kohtutäitur.

> **Augustis 2021 otsustas Lääne-Nigula vallavolikogu määrata Ramsi tee avalikult kasutatavaks.**

„Kohtutäitur tuleb mul väravaid maha tõmbama? Ma ei tea sellest midagi. Peab peale pühi arutama," ütles Priit Kotkas. „Toredad inimesed! Mõistavad oma valla inimesi meeles pidada jõulude ajal. Fantast kamp, mis ma ikka oskan ütelda!"

Kotkastel on võimalik protsessi veelgi venitada. „Kui teeme värava avamise kohta asendustäitmise täitekorralduse, siis seda võib ta ikkagi [kohtus] vaidlustada," nentis Post. Samas ei tähenda see, et väravat ei võiks jõuga eest ära tõsta, sest esialgselt õiguskaitset, mis selle keelaks, Kotkas kohtus Posti hinnangul ilmselt ei saa.

Kotkas seostab värava avamise aktsiooni lähenevate kohalike valimistega. „Ma ju saan aru, et valimised on tulemas ja seal [Lääne-Nigula vallas] on paar võlli, kes tahavad kangesti pildile saada. Eks nad siis hakkasid midagi keetma, jäänud on ju ainult kümme kuud," lausus Kotkas. „Aga nad ju nii täpselt teavad, et see [värava avamise saaga] sinna ei lõpe. Nii on! Mis seal's ikka!"

Sügisel 2016 ostsid Kotkad Ramsholmi kinnistu, mille kaudu viib Ramsi tee poolsaare tipus olevale ja Lääne-Nigula vallale kuuluvale 0,55 hektari suurusele Ramsi puhkekohale. Mais 2017 paigaldasid Kotkad kinnistu piirile Ramsi teele väravad – autoga sealt edasi ei pääse, kuid jalakäijatele ja ratturitele mõeldud läbipääs pole lukustatud.

Augustis 2021 otsustas Lääne-Nigula vallavolikogu määrata Ramsi tee avalikult kasutatavaks. Sealt edasi on jätkunud kohtuvaidlused, mis päädisid sellega, et Ramsholmi omanik peab Ramsi tee värava autodele avama.

Jõuluvanad koos abilistega tõid Läänemaa loomade varjupaika koormatäie kinke. MALLE-LIISA RAIGLA

Jõuluvanad viisid varjupaigaloomadele kingitusi

Laupäeval viisid jõuluvanad Allu ja Rommy koos saatjaskonnaga kingitusi Läänemaa loomade varjupaigale.

Jõuluvanade saabumisest andis esmalt teada juba aastaid varjupaigas elav koer Kiku. „Ta on nagu uksekell," ütles Läänemaa loomade varjupaiga juhataja Helina Alp.

Jõuluvanad püüdsid küll Kikuga sõprust sobitada ja talle koeramaiusi pakkuda, kuid Kiku neid ei soovinud. „Ta näitab, kui hästi ta joosta oskab," ütles jõuluvana Allu aediku juures seistes.

Loomadele aitasid kraami koguda Haapsalu inimesed, kes viisid pakke Lossiplatsile jõuluvana majja. Eraldi korraldas loomadele kinkide kogumise ka Taebla lasteaed. Loomadele toodi toitu ja muud vajalikku nii palju, et jõuluvana Allu auto oli seda pungil täis ja muist kinke sõidutati ka jõuluvana Rommy autos. Üheskoos tassiti kingid varjupaiga kontoriruumi.

Alp ütles, et jõuluvanade toodust on igal aastal jätkunud väga pikaks ajaks.

Kui kingid olid üle antud, paitasid jõuluvanad ja nende abilised kõiki loomi, kes vähegi pai soovisid. Kinkideta ei jäänud ka varjupaiga töötajad – nende taskutesse poetas jõuluvana Allu komme.

Läänemaa loomade varjupaigas elab praegu üle 50 kassi ja üks koer. Veel sügisel varjupaigas olnud teine koer Robi sai jõuluks päris oma koju.

MALLE-LIISA RAIGLA

LÜHIDALT

Uusaastaööl saab kuuse all jalga keerutada

Haapsalus saab sel aastal uut aastat vastu võtta Lossiplatsil linna jõulukuuse all koos muusika ja tantsuga.

31. detsembri õhtul kl 23.30 astub Lossiplatsile toodud lavale Haapsalu ansambel Komeet. „Võtame uue aasta vastu ja siis mängib bänd veel tund aega tantsuks," ütles Haapsalu aselinnapea Tõnu Parbus.

Parbus lisas, et Maivel OÜ teeb Lossiplatsil valgusega ka silmailu. „Kogu valgus on Lossiplatsi ümbruses, mujal ei ole," ütles ta. Parbuse sõnul oli Haapsalu üks esimesi linnu Eestis, kes asendas aastavahetuse ilutulestiku valgusmänguga. Et toona oli koroonaaeg ja seetõttu oli vaja inimesi hajutada, nägi valgusmängu linna eri paigus. „Nüüd pole enam vaja inimesi hajutada ja seepärast kutsume kõiki Lossiplatsi," ütles Parbus.

„Paneks inimestele südamele, et aastavahetusel Lossiplatsile tulles ärge pürotehnikat kaasa võtke," ütles Parbus. Rahvarohkes kohas lastud pürotehnika tõttu on varem tekkinud ohtlikke olukordi.

Kaire Reiljan

Laupäeval muutub Karja tänav laadaplatsiks

Jaanuari esimesel laupäeval peetakse Haapsalu vanalinnas Karja tänaval Kodaniketorni juures traditsioonilist kolmekuningapäeva laata.

Laata korraldava Haapsalu kultuurikeskuse juht Gülnar Murumägi ütles esmaspäeval, et kõik kauplemiskohad on juba välja müüdud. „Seekord loodame, et karmi ilma pärast keegi tulemata ei jäta, prognoosid nii suurt külma kui mõnel varasemal aastal ei luba," sõnas ta.

Kolmekuningapäeva laadal pakutakse enamasti toidukraami ja talusaadusi – õunu, hoidiseid, suitsulihatooteid ja kala, kodust leiba ja pirukaid, hõõgveini ja kalja.

Laadal on alati olnud ka esinejad, seekord astuvad peaesinejatena lavale Ruslan ja Rute Trochynskyi kavaga „Muusika ühendab meid!". Kava tutvustuseks on nad öelnud, et iga rahva laulupärandis leidub laule, mis räägivad vabadusest, selle nimel võitlemisest, vabaduse hinnast ja väärtusest. Lisaks Trochynskyitele tulevad laadale esinema Väliharf, Westi ja Haeska rahvatantsijad, slaavi folklooriansambel Bõliina ja mustlastantsijad.

Lõppev aasta oli kultuuririkkuse aasta, tutvustamaks Eestis elavate rahvaste mitmekesist kultuuri ja traditsioone ning Eesti oma unikaalseid kultuuriruume ja kogukondi.

Haapsalus on kolmekuningapäeva paiku peetud väikest laata üle kümne aasta. Alati on laada kultuurikavasse oodatud esinema ka teiste rahvuste esindajaid.

Andra Kirna

Lääne Elu artikleid saab nüüd veebis ka kuulata

Küllap on lugejad märganud, et Lääne Elu veebiartiklite juurde on ilmunud kuulamise võimalus.

Tegemist on uuendusega, mis aitab lehe sisust osa saada neil, kel pole aega või võimalust artiklit lugeda. Kuulamisvõimalust saavad kasutada Lääne Elu digitellijad ehk digi-, paberja digipaketi ning päevapileti ostjad.

Kuigi kuulamisvõimalust näitab ka vanemate artiklite juures, hakkas uuendus tööle 1. detsembrist.

Artikleid pole sisse lugenud inimene, vaid Tartu ülikooli keeletehnoloogia uurimisrühma arendatud inimhäält jäljendav masin. Seepärast võib ette tulla ka hääldusvigu.

Kaire Reiljan

Avangardist Raul Meel: oluli

Mitukümmend aastat end Läänemaa meheks pidanud kunstnik Raul Meelel on selja taga edukas aasta. „Mälul on loom ükskõik, mis loominguga sa tegeled," ütles ta, rääkides oma äsjasest näitusest ning avades tulevikuplaane.

ANDRA KIRNA
andra@le.ee

Väikestest vabakäelistest joonistustest koostab kunstnik Raul Meel terveid seinu katvaid pildivälju.

Raul Meel, mis on plaanis?
See on suur projekt, mida praegu kavandan. Imeliselt suur ja võimas. Puhas sealjuures.

See tuleks päevakorrale aga alles peale seda, kui sõda on mingil moel lõpetatud, rahuleping sõlmitud. Kui toimub pingelõdvendus ja majanduslikud suhted hakkavad jälle tekkima.

Asi, millega siis hakatakse tegelema, on kultuur ja kultuurivahetus. Selleks, et leevendada mõlema poole rahvuslikku valu. Nii on see olnud ka varem, pärast sõdu.

Kui lääs Brežnevi ajal uskus, et Venemaast võib saada niisugune tubli ja usaldusväärne partner, tehti Pariisis 1979. aastal suur näitus „Pariis-Moskva 1900–1930" ja 1981. aastal Moskvas näitus „Moskva-Pariis 1900–1930". Neil näitustel olid mõlemalt poolt väljas selle aja avangardkunsti tipud. Kunstnikud olid ju omavahel suhelnud, enne kui Venemaa selle keelas.

Näituse hiiglasuurel punasel esiseinal oli üksainuke maal – Kazimir Malevitši „Must ruut".

Sellest Malevitši teosest on palju kirjutatud. Tavaline seisukoht on, et sealt algab uus moodsa kunsti ajalugu. Kõige rängemad seletused on niisugused, et see on Venemaa hävingu peegel.

Malevitšit teab maailm kui suurt vene kunstnikku. Ometi olid tema vanemad poolakad, isa tuli oma perega Ukrainasse ja oli seal suhkruvabrikant. Malevitši esimesed keeled olid ukraina ja vene keel. Ta õppis Kiievis joonistamist, enne kui läks 24 aasta vanusena Moskvasse, õppis maalimist ja joonistamist.

1912 läks ta Pariisi, kohtus Picassoga, oli temast mõjutatud ja suures vaimustuses kubismist ja fovismist. 1917 tulid näitused Varssavis ja Berliinis, Dessaus. Malevitš andis oma teooriaraamatu välja saksa keeles ja tal jätkus oidu jätta enamik pärandist Saksamaale, sugulastele.

Malevitši üheks tähtsamaks teoseks peetud „Valge valgel" on Ameerikas New Yorgi moodsa kunsti muuseumis. Venemaale tagasi läinud Malevitš represseeriti, ta oli vangis. Elu viimastel aastatel, kui kubistlik kunst polnud Nõukogude Liidus sallitud, maalis ta ukraina talunaisi suhkrupeedipõllul.

Minu projekt on sellest kõigest inspireeritud. See on vene- ja ukrainakeelne ning ruumiline. Esitan Malevitši kolm põhikujundit ruut, rist ja ring; värve must, punane ja valge. Samuti Malevitši mõisteid *религія, фабрика, мистецтво* (religioon, tehas, kunst – ukr k), mis olid talle olulised, ning mõlemaid keeli. Lisan sellele oma meelekujutlusena „Kazimiri täringumängu".

Tahan sellega anda Malevitši tagasi ukraina kultuurile, aga kinnitada ka vene omale.

Vaevalt et ma maailma suudan muuta, aga oluline on peale võitlust teha selliseid leevendavaid asju.

23. veebruaril 2029 on Malevitši 150. sünniaastapäev. Võibolla on siis juba sõda läbi ja rahulepingud sõlmitud. Kui seda ei juhtu, tuleb kunagi tema 155. sünniaastapäev. Mina olen selle aja peale tõenäoliselt surnud, aga see projekt on võimalik ilma minu osavõtuta ellu viia. Ma teen ta valmis, õige vähe on veel jäänud.

Kuidas teil muidu läheb?
Tavaliselt on nii, et kui inimene on kaotanud ühe võime, teravdub teine. Kui kaob nägemine, muutub kuulmine teravamaks või vastupidi. Kui mõlemad kaotad…

> **Minu kõige suurem tugevus on minu looduslähedus. Kõik see, mille olen suutnud loodusega kokkupuutes luua, on tegelikult kõige võimsam.**

Minul on säilinud värvitundlikkus. Ma ei näe enam lugeda, aga värvitundlikkus on mul kenasti säilinud ja pilti tajun veel. Ehk on aga mõistus läinud vahedamaks.

Kehvemaid päevi on üha rohkem, aga parematel töötan veel täie pingega, kuigi pean nüüd harjuma mõttega, et olen surelik. Aga nii palju on veel kogeda ja teha.

Hoolimata kõigest sellest olete ju veel tegevkunstnik. Ja väga tegus – teil on sel aastal Eestis olnud kolm tähelepanu pälvinud näitust. Kevadel Raul Meel & Krzysztof Piętka „Ülemlaul" Tallinna kunstihoone Lasnamäe paviljonis ja Vabaduse galeriis isikunäitus „Kirjad Eesti laululindudelt" ja aasta lõpul Kastellaani majas „Huuu Huuu Huuu".
Mulle tuleb appi heade sõprade, kunstnike Malle Leisi ja Villu Jõgeva poeg Hendrik. Saan teda juhendada, ütlen ette, kust mida otsida ja milline peab lõpptulemus välja nägema. Hendrik on väga heatahtlik, ta ei solvu, kui vahel palun tal esialgse variandi ümber teha.

Minu kõige suurem tugevus on minu looduslähedus. Kõik see, mille olen suutnud loodusega kokkupuutes luua, on tegelikult kõige võimsam.

Näitusel Vilde muuseumi galeriis on peaaegu 500 niisugust pilti, põhiliselt joonistused. Sari „Soolilled" – need on minu rännakud soos ja metsas. Aga põhiliselt soos.

„Titaanide armastus" – see on Saalomoni ülemlaulust: „Meil on väike õde ja tal ei ole rindu. Mida peaksime tegema oma õe heaks, siis kui temast juttu tuleb?" – „Mina olen müür ja mu rinnad on nagu tornid – seepärast ma sain ta silmis otse rahutoojaks." Nii vastab õde. Püramiid, kujund, on korrapärane, aga siis kannab tuul ta laiali. Ka „Igatsuse metsad" on loodusest inspireeritud.

Ise pean kõige võimsamaks sarja „Teekond rohelusse" 1970ndatest, ka see on inspireeritud loodusest.

Mul on palju suuri sarju.

Kust te pärit olete?
Olen pärit Jalase külast praegusel Raplamaal. See on üks vanemaid Eesti külasid, mainitud juba Taani hindamisraamatus 13. sajandil. Jalase asub Varbola linnusest 6 km lõuna poole ja sealt läks läbi põhja-lõunasuunaline kaubatee. Olen seal käinud ikka ja jälle. Nüüdki, ühejalgsena, lasksin end vaatama viia oma koduküla metsaviirgu. Kavandan sellest teost, mis võib jääda mu luigelauluks. Esialgu olen mõelnud nimetada seda „Sünge mets". See metsaviirg ongi sünge, aga taevas selle kohal on lootusrikas.

1981. aastast olen läänemaalane, kui sinna Vilguti talu ostsin. Kuigi see läks haldusreformiga Pärnumaa alla, pean mina end ikka läänemaalaseks edasi, ei tunne, et pärnumaalane oleks. Olin isegi 20 aastat Läänemaale sisse registreeritud. Nüüd, kui oma jalast ilma jäin, enam mitte, asjaajamine on nii lihtsam. Talu on nii eraldi ja talvel ei saa teed sinna puhtana hoida, et kasvõi kiirabi ligi saaks. See on mu suvekodu, kus tajun kõige paremini looduse avarust ja toimimisi. Vilgutil ma mitte ei puhka, vaid töötan. Seal on mu suveateljee, kus maalin ja joonistan väikesi pilte ja koostan mõtetes neist pildivälju.

Teie kunstnikuks saamise lugu on üpris omapärane. Te pole õppinud kunsti lapsena ega ka kunstiinstituudis.
Kui sain 28 aastat vanaks, ei teadnud ma veel, et minust saab kunstnik. Kolme aasta pärast olin rahvusvahelise kõige raskemini ligipääsetava kunstnikeklubi liige. Valitud mitte meeldivuse põhjal, vaid võidetud auhindade põhjal.

Mitte keegi ei suuda seletada, kuidas läks nii, et hakkasin kunsti tegema ja kohe maalima tipptasemel kunsti.

Võibolla päris esimesed tööd, mõne esimese kuu jooksul tehtud, olid veidi kohmetud. Kohanesin alles, üritasin sellesse maailma sisse minna ja aru saada, mis see on, mida teen.

ne on leevendada valu

ningus tohutu tähtsus,

ANDRA KIRNA

Raul Meel

- Graafika- ja maalikunstnik, kujur, installatsiooni- ja tuleperformansikunstnik, luuletaja-konkretist, mesinik.
- Sündinud 2. märtsil 1941 Reino talus Jalase külas Lõuna-Harjumaal.
- Õppinud insener-elektrikuks.
- Töötanud elektrimontöörina, vedelainete mahutite kaalujana, graafika eksperimentaalateljee meistrina. 1990. aastast vabakutseline kunstnik.
- Nõukogude võimu ajal oli mittesoovitav autor, kuid tuntud teisel pool raudset eesriiet.
- Trükigraafikakunsti tippajal (1962–1980) rahvusvaheliste graafikabiennaalide põhiauhindade võitjate rahvusvahelise klubi liige (The Member of the International Club of the Prize Winners of the International Print Biennial).
- Eesti kunstnike liidu liige.
- Esinenud ligi 600 üld- ja grupinäitusel, teinud sada isikunäitust ja 26 avalikku tuleperformansit.
- On avaldanud 250 konkreetse luule ning visuaalse ja heliluule raamatut. Samuti üle 50 albumi enam kui 50 keeles.
- Eesti vabariigi kultuuripreemia 1995 ja 1998.
- Eesti vabariigi kultuuri elutööpreemia 2015.
- Eesti kultuurkapitali kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali elutööpreemia 2015.

ALLIKAS: RAUL MEEL

Tallinna kunstnike kevadnäitusele 1971 viisin neli pilti, millele olin kirjutusmasinajoonistustest suurendanud ja trükkinud serigraafiatehnikas.

Serigraafiatehnikaga alustasime koos Malle Leisi ja Villu Jõgevaga. Villu trükkis eluaeg minu projekteeritud pingil oma ja Malle pilte. Loomulikult leidsid nad endale sobiva tehnika. Minu oma oli teistsugune.

Enamasti võetakse siiditrükki kui üht paljundustehnikat, aga mina suutsin taibata ja ära kasutada selle sisemise arengu võimalusi. Vaba käega, silma järgi panin matriitsi peale ning prindid ei tulnud mitte kordused, vaid väga lähedased pildid. Aga kõik erinevad. Hakkasin panema neid suurele väljale kokku – tõin maailma kunsti välja mõiste ja andsin sellele nime. Koostati küll ju varem ka ridasid, aga mina viisin selle taotlusliku täiuseni. See tuli inseneri ja maamehe kogemusest.

Kirjutusmasinajoonistused – on see žanr, mille Raul Meel Eestisse tõi?

Konkreetse luulega on nii, et selle meetodi märkasin või tundsin ära 1966.–1967. aasta sügisel või talve hakul, kui oli paks lumesadu. Jätsin lõunale minemata ja vahtisin seda lumesadu.

Olen lugenud, et mitmed olulised avastused on tehtud loodusnähtusi jälgides. Nagu Einstein tuli oma relatiivsusteooria peale rukki- või nisuvälja hõljumist vahtides.

Kui sellest kirjutasin, siis Toomas Vint põlastas, et Meel kirjutab vahtimisest – et see ei kõlba kuskile. Ometi tekivad kõige suuremad mõtted vahtides, mitte vaadates.

1970. aastal vist avaldas Noorus viis lehekülge mu konkreetse luulega, seal oli 6–7 pilti. Ja kirjutasin artikli juurde. Palju ma siis teadsin – lappisin kokku, mille siit-sealt olin lugenud ja oma mõtteid ka. Nüüd oskaksin seda kõike palju paremini rääkida.

Praeguse aja maailmas aga terminit „konkreetne luule" enam ei tarvitata, sest see on eksitav. Mille poolest see konkreetne on? Praegu kasutatakse mujal terminit *visual poetry & sound poetry*, ma ise nimetan seda evidentseks luuleks.

See on praegu õieti reklaami ülim üdi. Kõige löövamad reklaamid on oma olemuselt hea konkreetne luule.

Eks mul on teistsuguseid töid ka. Eriti viimasel ajal. Vahepeal maalisin popkunsti plaanis mitte üldse täpseid pilte. Nii et on ka neid, aga vähe.

Peate 1970. aastaid väga oluliseks perioodiks Eesti moodsa kunsti jaoks.

1970. aastad on tohutult olulised ja see peaaegu puudub Eesti kunsti ajaloos. On küll mainitud, et Meel osales tähtsatel näitustel, aga seda ei ole keegi lahti harutanud.

Mõtlen sellele, et mu elus on nii palju suuri sündmusi, aga see kitsas periood – kümme aastat – on täitsa uskumatu värk ikkagi. Kõige võimsam aeg mu elus.

See on Eesti kunstiuuendu-se suur terav tipp, mis sel ajal toimus. Mitte mina üksi – terve seltskond. Eestist, Tallinnast sai Ljubljana ja Krakowi kõrval üks maailma graafikakunsti tuntud ja tunnustatud tippkohti, kus toimus ja arenes kogu aeg midagi.

See oli kümnete Eesti kunstnike töö.

Kas teil oli siis Eestis ka näitusi?

Paar korda ikka õnnestus midagi näidata, enam alguses. Ja siis üritasin oma loomingut kohandada ka selliseks, mida oleks saanud või võinud välja panna. Mul ei õnnestunud küll teha midagi figuraalset, mis oleks läinud otsapidi realismi alla. Vähemalt geomeetrilise kunsti alla see kuidagi ikkagi mahtus. Küll ei mahtunud ma kunstiajalukku – sealt visati mind ja Leonhard Lapinit välja.

Teid seob pikaajaline tutvus 20. sajandi ühe tunnustatuma vene avangardisti Ilya Kabakoviga.

Mullu lahkunud Ilya Kabakov oli minu lähedane sõber, kes sisendas minusse usku, et olen tippkunstnik.

Ta tuli 1971. aastal koos vene avangardkunstnike Žutovski, Sobolevi ja teistega Tartusse [Ülo] Soosteri näituse avamisele ja nad käisid ka tema haual. Nad külastasid Tõnis Vindi ja Leonhard Lapini eestvedamisel meie avangardkunstnike ateljeesid. Minu juurde jõudsid nad ka.

Kui läksime neid lennuväljale saatma, haaras Kabakov mul hõlmast ja jättis meid teistest pisut maha. Siis ta ütles: „Sa oled neist kõigist peajagu üle. Kui näiteks üks seltskond läheb kaunil suvelõpuhommikul seenele ja tormab läbi metsasalu… Teises metsaservas on mõnel korvis mõni seenekene ja arutavad, et ei ole nagu õige päev. Siis tuleb üks kaabulotiga vanamees, kelle korv on kuhjaga ilusaid seeni täis. Vaat sina oled see vanamees. Sinu kunst elab ja hingab. Sa käid habemenoa teral, kukkumata ühele või teisele poole." Need on Kabakovi sõnad, mida praegu tsiteerisin. Läksin koju ja kirjutasin need kohe mälu järgi üles. Olen neid kogu elu endaga kandnud.

Kabakov tegi oma elu jooksul ühise näituse ainult nelja kunstnikuga ja ma olin üks neist.

Kui tegin ettepaneku võtta Eestist veel keegi juurde, keeldus ta otsustavalt.

Kunstihoone intendant saatis talle kirja, kus väljendas suurt rõõmu, et niisugune näitus, ja lubas kõik korraldada. Järgmisel aastal läksin uurima, kaugel ettevalmistused on. Selgus, et meie kunstnike liidu volikogu oli oma istungil selle üldse maha kriipsutanud.

Kabakov oli sel ajal maailma tippkunstnik. Siin ei ole teist nii kõrgelt hinnatud kunstnikku käinudki. Läksin rääkima, et nii see asi küll ei kõlba, ja sain lubaduse, et järgmisel aastal läheb näitusekavva sisse. Pidin diplomaatiliselt päris osav olema, et Kabakovi veenda mitte näitust ära jätma.

> **Eestis polegi selliseid inimesi, kes suudaksid maailmale Eesti kunsti adekvaatselt müüa. Lihtsalt ei ole.**

Tegelikult ei olnud Kabakovide poolt mingit nipsakust, aga tundsin, et see oli minu pärast, sest meil oli omavahel austus ja armastus. Nii lähedast sõpra ei saa oma solvumisega solvata. [2004.–2005. aastal oli Ilya & Emilia Kabakovi ja Raul Meele näitus Tallinna kunstihoones ja Tallinna kunstihoone galeriis – *toim.*]

Olete meie kunstielu suhtes üpris kriitiline.

Eestis polegi selliseid inimesi, kes suudaksid maailmale Eesti kunsti adekvaatselt müüa. Lihtsalt ei ole.

Tahtsin kunagi ära müüa üht Kabakovi pilti. Vaatasin, et Christie'se oksjonil läksid sama sarja pildid päris hästi. Pakkusin ühele Eesti galeriile seda ja mõnd muud müüki. Galerii palus mõtlemisaega ja teatas kolme päeva pärast, et meeskond arutas ja leidis, et neil pole kompetentsi Kabakovi piltide müümiseks.

Tegelikult täitsa õigesti vastasid. Nii ongi – ei ole kompetentsi ja seega ka usaldust. Selles mängus on usaldus kõige tähtsam.

Ei taha küll, et minust jääks ülbe mulje, aga samas pole siiski halb, kui tippkunstnik enesest teadlik on ja tunneb, mis ta väärt on. Eestis ei ole sellega harjutud. Kümmekond aastat tagasi leidsin internetist ühe New Yorgis ilmutatud paarikümnelehekülje-lise kirjutise „Kuidas kunstnikud konverteerivad oma tuntuse ja tunnustuse rahaks". Arvasin, et minul pole sellega küll mingit asja, aga kolmandal või neljandal leheküljel märkasin enda nime. Autor tõi minu näiteks, kuidas see mitte mingil juhul ei õnnestu. Et Eesti kunstnikul on täidetud kõik tuntuse ja tunnustatuse kriteeriumid, aga ometi jääb see tal rahaks realiseerimata, sest rahvusvaheline kunstiturg seal, kuhu Meel kuulub, ei toimi.

Aga oma sõpradele ja õpilastele olen pannud südamele, et ärge rutake vastu võtma väikest raha, nii te jäätegi. Ja ise ei ole ka seda teinud. Ma töötan suurte ideedega, ei taha suunata oma elu sellele pisikesele maailmale.

Teie töid on väga paljude muuseumide kogudes, aga ühes neist on teil oma püsiväljapanek.

Jah, Itaalia linna Schio muuseumis on minu teoste püsiekspositsioon. Muuseum ise on väike, aga minu ekspositsioon on seal küllalt suur.

Seal on väljas ligi paarsada minu autoriraamatut ja albumit ning paarkümmend graafilist lehte. Peaaegu kogu, välja arvatud viimaste aastate looming. Seda võib nimetada ka minu arhiiviks.

Schios hakati raamatuid trükkima peaaegu samal ajal, kui Gutenberg sellega alustas. Neil on 38 ürikut sellest ajast ja seda traditsiooni edasi viima leidsid nad minu. Tegid mulle naljatamisi ettepaneku tulla neile „printsiks".

Nüüd on minu kõige suurem probleem, mida ma oma loomingulise pärandiga peale peaksin hakkama. Olen mitu korda teinud juttu Kumuga, kas keegi tuleks kuulama, mis mul veel rääkida on. Viimast 20 aastat ma kirja pannud ei ole, see on kõik mälus. Ja mu mälu on veel ju üsna hea, aga see kõik kaob koos minuga, kui ma suren.

Kui palju saate Eesti kunstielu veel jälgida, mida arvate sellest praegu?

Üritan jälgida „OPi", mul on poolteist meetrit lai ja meeter kõrge TV-ekraan, sealt näen veel päris hästi.

Vahel näeb küll väga head kunsti, samas näidatakse ning raisatakse aega täiesti lameda ja võimetu peale. Usun, et teatrit tajuvad selle saate tegijad paremini kui kunsti.

Näeb kunsti, kus on palju laenatud varasemate aastate suurtelt meistritelt. Nüüd on see lubatud ja tunnustatud, aga kui see tsitaat on kehvem kui originaal?

Olen kogu elu hoidunud kellegi käest midagi laenamast. See oli omaaegse avangardkunsti põhireegel – pidid olema oma nägu, mitte kellegi kloon.

Praegu olen saavutanud selle, et ükskõik milline kunstiteadlane näeb mu pilti ja teab kohe, et see on Meel. Nii on mulle räägitud.

Lühidalt

Jaanuar

Läänemaa teraviljakasvatajad pelgasid, et lumeta põldudel tärkavale taliviljale on nädal aega paukunud pakane viga teinud. Märtsiks oli selge, et külm hävitas mõnel pool Läänemaal kogu taliviljasaagi, rapsist ja odrast paremini pidas vastu nisu.

* * *

Lääne-Nigula vald ühendas kõik raamatukogud ja ühendraamatukogu juhiks valiti tosin aastat Paliveres raamatukoguhoidjana töötanud Diana Ots.

* * *

Ajaleht Postimees kuulutas 2023. aasta inimeseks Metsküla kooli direktori Pille Kaiseli.

* * *

Lääne-Nigula vald taotles ligi miljon eurot toetust Martna kooli kordategemiseks. Vallal tuli sellele omalt poolt lisada 1,2 miljonit. Mais selgus, et vald saabki toetuse ja Lääne-Nigula vallavanem Janno Randmaa ütles, et tulevaks kevadeks peaks ehitus juba käima ja 2025. aasta sügisest võiksid lapsed õppida remonditud hoones.

* * *

Lääne-Nigula vallavolikogu otsustas anda valla aukodaniku tiitli Pikajalamäe spordikeskuse eestvedajale Mati Kallemetsale, Saueaugu teatritalu peremehele Margus Kasterpalule ja Martna ettevõtjale Arvo Ninnile.

* * *

Haapsalu linnavalitsus asus koostama Kuuse tänava koolimaja lammutusprojekti. Sügisel selgus, et linnavalitsus toetust ei saa ning hoone jääb esialgu lammutamata.

* * *

Haapsalu volikogu otsustas linna vapimärgi anda muusikateadlasele Toomas Siitanile, muusikaõpetajale ja heliloojale Sirje Kaasikule ning vehklemistreenerile Peeter Nelisele.

* * *

Läänemaa kultuuripärli tiitli sai ERRi Läänemaa korrespondent Juhan Hepner ja elutööpreemia Kullamaa kultuurijuht Loit Lepalaan. Läänemaa sädeinimese tiitli sai Anneli Aken ja Läänemaa veduri tiitli Läänemaa ühisgümnaasium.

* * *

Sulaga kaasnenud libedus tõi Läänemaa haigla erakorralise meditsiini osakonda mõne päevaga üle 30 luid murdnud inimese. „Õudselt palju on kukkumisi, kirurg ei saagi muud teha kui kipse panna," ütles Läänemaa haigla ravijuht Alge Vare.

Veebruar

Lääne-Nigula valla plaanile liita Palivere ja Martna kool tõmbasid Palivere lapsevanemad veebruaris vee peale. Vanemad olid vastu, et Palivere kool liidetakse Martna kooliga, mitte vastupidi. Märtsis hääletas ka Palivere osavallakogu koolide liitmise eelnõu üksmeelselt maha. Lääne-Nigula vallavalitsus tegi Palivere elanike ettepanekuid arvesse võttes eelnõu ümber ja liitis Martna kooli Paliverega.

* * *

Kuu alguses hakkas tööle Võntküla kiiruskaamera.

* * *

Veebruariks said kõik raudteelõigud Turbast Rohukülani projekteeritud, viimasena valmis Haapsalu-Rohuküla lõik. Märtsis algas raudteetammi raadamine, millega plaaniti ühele poole saada septembriks. Märtsis loodeti valitsuselt ka sõnumit raudtee ehitamise alustamise kohta, kuid seda ei tulnud.

* * *

Kaks aastat Oru osavalda juhtinud Kadi Paaliste teatas, et paneb osavallavanema ameti maha ja asub tööle Haapsalu kolledžisse. Paaliste asemel sai osavallavanemaks Janek Loorens, kes saab seda ametit pidada tuleva aasta aprillini, mil Lääne-Nigula vald osavallavalitsused ära kaotab.

Haapsalu volikogus vahetus võim

Sügisel lagunes 15 aastat püsinud Haapsalu linnajuhtide tandem, linnapea Urmas Suklese ja volikogu esimehe Jaanus Karilaiu vankumatuna tundunud liit.

MALLE-LIISA RAIGLA
malleliisa@le.ee

Haapsalu linnapea Urmas Suklese (vasakul) ja Jaanus Karilaiu vahelt jooksis läbi must kass. MALLE-LIISA RAIGLA

Koalitsioonipartnerite tülli pööramise järel astus volikogu esimees Jaanus Karilaid ametist tagasi ja taandas end kolmeks kuuks volikogu tööst. Õhus oli ka umbusaldusavaldus Karilaiule.

Tülini viisid Karilaiu väljaütlemised 9. novembri Lääne Elus, eelkõige „On aeg öelda: aitab, Urmas!". Karilaiu sõnul ütles ta seda 2025. aasta kohalikke valimisi silmas pidades, kuid neid sõnu hinnati praeguses kontekstis.

Suklese sõnul olnuks asjakohane teha kriitikat järgmisel sügisel, valimiste ajal.

Linnajuhtide vahel olid pinged õhus juba mõnda aega, kuid avalikult nad erimeelsusi ei lahanud. Karilaiu hinnangul on 15 aastaga kõik muutunud rutiinseks: enam polnud tunda eduelamust, nagu oli mõned aastad tagasi, ehkki inertsist veel tegutseti. Linna juhtimisse lisasid tema sõnul pingeid keskvalitsuse otsused.

Avalikult kutsus Karilaidu tagasi astuma ka tema endine meeskonnakaaslane volikogus, Keskerakonna Läänemaa piirkonna esimees Julia Prokoptšuk. „Jaanus Karilaiu tegevus Haapsalu linnas on üha enam toonud kaasa intriige, vastandumist ja avalikku kriitikat. Selle asemel, et seista linna arengu ja kohalike elanike heaolu eest, näib tema fookus olevat kaldu isiklike ambitsioonide poole," arvas Prokoptšuk.

Samuti kritiseeris Karilaiu väljaütlemisi volikogu istungil volikogu aseesimees Kalju Aigro. Teda pahandasid kolm Karilaiu väidet: linna ei saa juhtida valimisliiduga, suurrahastuse otsustavad erakonnad ning linna juhtimises on tehtud vigu. „Karm hinnang," ütles Aigro novembri volikogu istungil. Tema sõnul on valimisliiduga linna juhtimine lubatud ja see on hästi välja tulnud.

„Seda valimisliidu asja tõlgendasid nad pahatahtlikult valesti," ütles Karilaid. Ta selgitas, et mõtles selle all lobitegevust. „Valimisliiduga ei saa teha lobi, et riigikassat siiapoole suunata, et siia tuua suurinvesteeringuid. Ilma riigikassata seda ei saa," ütles Karilaid.

Ehkki Karilaid astus tagasi, Haapsalu koalitsioon ei purunenud ja võimupartnerid leppisid kokku, et volikogu hakkab juhtima Karilaiu nimekirjas kandideerinud Haapsalu linna algkooli direktor Malle Õiglas. See ei meeldinud aga opositsioonis olevatele Reformierakonna saadikutele.

„Allasutuse juht ei tohiks minu hinnangul olla volikogu esimees," ütles volinik Lauri Luik istungil, kus valiti uus volikogu esimees. „Seal tekib huvide konflikt ka juhul, kui seda teeb nii aus inimene, nagu seda on Malle," lisas ta.

> **Kui Karilaid voliniku tööst eemal olemist ei pikenda, osaleb ta volikogu istungitel taas veebruaris.**

Reformierakonna volinik Roger Tibar lootis, et esimehe vahetusega paraneb Haapsalu volikogus demokraatia viljelemine. „Küsimuste esitamine ei peaks olema silmadega taunitav," ütles Tibar. Tema sõnul tuleks volinikke julgustada sõna võtma ja volikogu on oma juhatuse nägu.

Kui Karilaid voliniku tööst eemal olemist ei pikenda, osaleb ta volikogu istungitel taas veebruaris. Seni asendab teda Haapsalu noorte huvikeskuse direktor Reelika Ender. Ender juhib Õiglase asemel ka kultuurikomisjoni.

Karilaiu sõnul tõi muutus Haapsalu volikogu töösse nooruslikku energiat.

Läänemaa kaob telepildist

Aasta lõpus tekitas Lääne- ja Hiiumaal paksu pahameelt Eesti rahvusringhäälingu (ERR) otsus peatada uuest aastast Läänemaa korrespondendipunkti töö ja koondada ERRile Lääne- ning Hiiumaa uudiseid vahendanud Juhan Hepner.

Ligi kümme aastat televaatajatele Lääne- ja Hiiumaa uudiseid vahendanud Hepnerile tuli uudis korrespondendipunkti sulgemisest nagu välk selgest taevast. Teada anti talle sellest telefoni teel, kui ERRi uudistetoimetuse juht Anvar Samost 27. novembril helistas ja ütles, et nii on, midagi pole teha, tal on kahju, aga raha on vähe.

Lääne Elule põhjendas Samost korrespondendipunkti töö peatamist sellega, et ERRi eelarve saab mitme miljoni euro suuruse kärpe ja kärpima peab ka uudistetoimetus. Kõigist Eestis asuvatest korrespondendipunktidest just Lääne- ja Hiiumaa oma sulgemist põhjendas Samost sellega, et hinnati tervikuna võimalusi piirkondi kajastada. Tema sõnul hakkavad Lääne- ja Hiiumaa uudiseid edaspidi kajastama Tallinna, Saare- ning Pärnumaa korrespondendid. Samas rõhutas Samost, et räägitakse korrespondendipunkti töö peatamisest, sest otsused tehakse aastakaupa. „Me teadlikult tahame rõhutada, et me ei sulge midagi," ütles Samost. „Järgmise aasta eelarves meil seda raha ei ole, 2026. ja 2027. aasta kohta ei tea. Võimalusel taastame." Seda, kui suure summa ERR Läänemaa korrespondendipunkti pealt säästab, Samost ei öelnud.

Korrespondendipunkti sulgemise vastu asusid protestima Lääne- ja Hiiumaa kohalikud maavalitsused, kultuuri- ja raamatukogutöötajad, kes kõik on üsna kindlad, et uuest aastast ei jõua enam selle kandi uudised teleekraanile ega raadioeetrisse, sest vaevalt et Tallinnast või Pärnust korrespondendid siia kuigi sageli satuvad.

Lääne- ja Hiiumaa omavalitsused tegid ERRile ettepaneku, et kui mure on rahapuuduses, siis maksavad omavalitsused ise korrespondendipunkti kulu kinni. „Oleme omavahel arutanud, et kui selle ühe inimese palk nii suur probleem on, siis võime selle katta. See saaks olla sihtotstarbeta vabatahtlik annetus ERRile," ütles Lääne-Nigula vallavolikogu esimees Mikk Lõhmus.

Kui sellele ettepanekule saadi vastus, et omavalitsused maksta ei või, sest siis ei säili erapooletus, pakkus Haapsalu linnapea Urmas Sukles ERRi juhatuse esimehele järgmisena välja, et siinse korrespondendipunkti säilimiseks kogutaks rahvaalgatuse korras Läänemaa ja Hiiumaa inimestelt annetusi.

Juhan Hepner. MALLE-LIISA RAIGLA

ERRi juhtkonnale, kultuuriministrile ning regionaal- ja põllumajandusministrile saatsid pöördumise ka 34 Lääne-Eesti ühiskonna-, haridus- ja kultuuriedendajat. „Lääne-Eesti ei saa sellest pildist välja jääda. Jagades paljude arvamust, leiavad alla kirjutanud Lääne-Eesti kultuuri-, haridus- ja ühiskonnaelu edendajad, et siinse korrespondendipunkti sulgemine pärsiks oluliselt kohalikku elu ja arengut, jättes nii Lääne-Eesti kui Hiiumaa välja operatiivsest uudiste kajastamisest riiklikul tasandil," seisis pöördumises.

Korrespondendipunkti kaitseks astus välja ka regionaalminister Piret Hartman (SDE), kes lubas tõstatada küsimuse valitsuse istungil. Hartmani sõnul on sulgemisotsus märgilise tähendusega. „Mis poliitikat me teeme? Kust me kokku hoiame? Ei ole õige, et teeme seda regionaalpoliitika arvelt." Hartmani sõnul on regionaalpoliitiliselt oluline kajastada ka väiksemaid uudiseid.

Kõik kirjad ja ettepanekud jäid aga hüüdjaks hääleks kõrbes, sest korrespondendipunkti sulgemise otsust tagasi ei pööratud ja uuest aastat Lääne- ja Hiiumaal enam oma korrespondenti ei ole.

Aasta alguses Läänemaa kultuuripärli tiitliga pärjatud, kuid nüüd tööta jäänud Hepneri sõnul oli talle tore üllatus, et tema töö nii paljudele korda läheb.

KAIRE REILJAN

Lääne-Nigula volikogus ei olnud valla kaheks piirkonnaks jagamise poolt Risti ja Oru kandist valitud saadikud. URMAS LAURI

Lääne-Nigula vald jaguneb kaheks, osavallavalitsused kaovad

Lääne-Nigula valla kaheksa osavalda jaotatakse kaheks teeninduspiirkonnaks, mida hakkab juhtima abivallavanem.

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

Lääne-Nigula volikogu muutis novembris valla põhimäärust – seni ametiasutustena tegutsenud osavallavalitsused lõpetavad tegevuse ja asemele tulevad piirkonnajuhi juhitavad teeninduspiirkonnad.

Detsembris otsustas volikogu jagada valla pooleks, moodustades kaheksast osavallast kaks piirkonda. Kaheksa osavallavanema asemel hakkab kaks abivallavanemat juhtima kumbki nelja osavalda.

80 000 eurot kokkuhoidu

Sellest, et Lääne-Nigula vallas on kavas suured muudatused, andis volikogu maiistungil teada volikogu esimees Mikk Lõhmus (valimisliit Tugevad Kogukonnad). Kuu aega hiljem, juuniistungil, oli valla põhimääruse muutmise eelnõu juba volikogus esimesel lugemisel.

„Määruse eelnõu eesmärk on valla organisatsiooni ja juhtimise parem korraldamine ning üldvalitsemiskulude sääst," selgitas Lõhmus toona.

Vallavanem Janno Randmaa sõnul on muutuse eesmärk saada osavallad ühtmoodi toimima. Ümberkorraldustega loodetakse aastas kokku hoida 80 000 eurot.

Osavallad

- Lääne-Nigula vald on Eestis üks väheseid kohalikke omavalitsusi, kus on osavallad. Peale Lääne-Nigula on need Pärnus, Saaremaal, Märjamaal ja Hiiumaal.
- Lääne-Nigula vallas on jaanuarist 2022 kaheksa osavalda: Kullamaa, Martna, Noarootsi, Nõva, Risti, Palivere, Taebla ja Oru.

ALLIKAS: LÄÄNE ELU

Osavallavalitsused likvideeritakse, kuid osavallad ja ka osavallakogud säilivad. „Kohapealne kaasarääkimine peab jääma, osavallakogud peavad jääma," ütles Lõhmus pool aastat tagasi.

„Inimestele jääks jututuba, kus saab auru välja lasta, aga osavallal kui sellisel enam eesmärki ei ole," laiutas valla põhimääruse muutmise vastu olnud Elle Ljubomirov (Reformierakond) käsi.

Noarootsi tõstis mässu

Vallajuhtide ettepanekut osavallavalitsuste likvideerimiseks ei tormatud osavaldades hurraahüüetega heaks kiitma. Kui Kullamaa, Martna, Palivere ja Taebla osavallakogud neelasid valla põhimääruse muutmise kava üldjoontes vaikides alla, siis Oru, Noarootsi ja Risti olid plaani suhtes märksa kriitilisemad.

Veel augustis leidsid Risti ja Noarootsi osavallakogud, et protsessi tuleks edasi lükata uute valimisteni ja tähtsad muudatused põhimääruses peaks tegema uus volikogu, kellel on selleks valimistel saadud mandaat. Orul oldi kõhklevad eelkõige selle tõttu, et osavald loodi alles 2022. aasta alguses, kuid juba tahetakse süsteemi jälle muuta.

Paraja portsu otsa sattus vallavanem Noarootsis. Seal otsustas osavallakogu teha osavaldade põhimäärusesse muudatusettepaneku, millega sätestatakse, et osavald võib toimida isemajandava üksusena. Lisaks kuulutas osavallakogu, et kaalutakse konsultatsioonide alustamist Noarootsi osavalla territooriumi üleandmiseks Haapsalu linnale.

Vallavanema sõnul oli Noarootsis ilmselgelt tegemist protestiga ja ses osas nõustus Noarootsi osavallakogu esimees Laine Belovas Randmaaga. „Lugu on selles, et ega meile see osavallavanema kaotamine ei sobi," nentis Belovas.

Kõige kallim plaan tehakse ümber

Muudatustega võttis Lääne-Nigula vald suuna 2021. aastal Geomedia konsultandi Rivo Noorkõivu pakutud teeninduspiirkondadeks jaotatud valla poole.

2021. aastal koostas Noorkõiv Oru osavalla moodustamise kohta analüüsi, kus jõudis järeldusele, et kõige kallim on kaheksa osavallaga, kõige odavam aga kolme teeninduspiirkonnaga valla pidamine. Toona kaldus volikogu otsus kalleima, s.t kaheksa osavalla poole.

„Las [Mikk Lõhmus] ütleb otse välja, et raha ei ole," lausus Noorkõiv. Toona, 2021. aastal, pakkus Noorkõiv volikogule neli varianti, kuidas edasi minna.

„Aga volikogu võttis kõige kallima variandi, et teeme [osavaldu] veel juurde ja siis on kõigil äge olla," meenutas Noorkõiv. „See oli volikogu otsustusõigus. Mina tegin ettepaneku, nemad valisid ettepanekute hulgast selle, mida õigemaks pidasid."

19. detsembril Võntküla seltsimajas istungit pidanud Lääne-Nigula volikogu oli valla kaheks teeninduspiirkonnaks jagamise poolt. Üksmeelsed seda otsustades siiski ei oldud. Seitse volikogu liiget ehk kolmandik koosseisust ei pooldanud vallavanem Janno Randmaa volikogule kinnitamiseks esitatud vallavalitsuse struktuurimuudatuse eelnõu, millega jagatakse Lääne-Nigula valla praegused kaheksa osavalda kaheks teeninduspiirkonnaks.

Endisse mööblipoodi plaanitud varjupaik jäi sündimata

Uus Haapsalu kodutute varjupaik pidi tänavu suvel endise Maxmini mööblipoe ruumes tegevust alustama, kuid asi jäi vastuseisu tõttu ära.

Jaanuaris toimunud hanke võitis Pärnus varjupaika pidav MTÜ Sotsiaalne Kaasatus, kes plaanis uue varjupaiga rajada Lihula maanteele endisesse Maxmini mööblipoodi. Sinna pidanuks kolima seni linnale teenust pakkunud Tulbi tänava varjupaiga elanikud. Kevadel ja suve alguses käisid endise mööblipoe ruumides ümberehitustööd, kuid Haapsalu linnapea Urmas Suklese sõnul ühtegi ehitusluba linnalt küsitud ei olnud.

Kuna linnavalitsusele polnud laekunud ühtegi ametlikku teadet uue varjupaiga asukoha kohta, ei saanud linnavalitsus küsida ümberkaudsete elanike ja asutuste arvamust. Pärast 1. juunil Lääne Elus ilmunud artiklit hakkasid linnavalitsusele pöördumisi kirjutama nii ümbruskonna elanikud kui ka lähedal asuvad Haapsalu põhikool, Vikerkaare lasteaed ja spordibaas.

Haapsalu varjupaik taheti rajada vanasse mööblipoodi Lihula maanteel. MALLE-LIISA RAIGLA

Juuni keskel otsustas Haapsalu linnavalitsus siiski hanke tühistada. Selleks oli linnavalitsusel mitu põhjust. Ühelt poolt oli teenuse osutamine veninud ebamõistlikult kaua, teiseks polnud ruumid nõuetekohaselt ümber ehitatud ning kolmandaks olid ümbruskonna inimesed ja asutused varjupaigale vastu.

Seejärel kaebas Sotsiaalne Kaasatus hanke tühistamise hankevaidluskomisjoni, kuid ei saanud seal õigust.

Detsembris alustas Haapsalu linnavalitsus muudetud tingimustel uut varjupaiga pidamise hanget. Nüüd otsitakse vältimatu teenuse pakkujat, kes oleks küll valmis abi pakkuma ööpäev ringi ja seitse päeva nädalas, kuid peaks linnavalitsuse andmeil tegelikult inimesi abistama kuni kümnel ööpäeval kuus.

Lisaks peab asutus olema valmis majutama alkoholijoobes, toksiliste või narkootiliste ainete mõju all olevaid isikuid ning neil silma peal hoidma. „Et keegi tänavale ei jääks," ütles Haapsalu aselinnapea Kaja Rootare.

Ülejäänud varjupaiga vajajatega sõlmib linnavalitsus Rootare sõnul eluruumilepingud ja abistab neid teisel viisil.

Üks uue hanke tingimus on, et varjupaik ei tohi asuda haridusasutuste vahetus läheduses.

Haapsalu on ametliku varjupaigateenuseta olnud eelmise aasta septembrist, kui eelmine hange lõppes. Vahepealsel ajal on linnavalitsus ostnud teenust lühiajaliste lepingutega.

MALLE-LIISA RAIGLA

Lühidalt

President Alar Karis andis teenetemärgi Haapsalu linnapeale Urmas Suklesele, kaitseliitlasele Heiki Magnusele, Lõuna-Läänemaa spordielu edendajale Jaanus Getreule ja Tuksis elavale muusikule Jaan Söödile. Haridusministeerium soovitas sulgeda omavalitsuste hallatavad gümnaasiumid, kus on alla saja õpilase. Läänemaal puudutas see Kullamaa keskkooli ja Lääneranna vallas Lihula gümnaasiumi. Esmalt oli ministeeriumil kavas hakata pidama läbirääkimisi koolipidajatega, kus kooli gümnaasiumiosas käib alla 40 õpilase. Lääne-Nigula vald sai ühe esimese kohaliku omavalitsusena haridusministrilt kutse alustada 10.–12. klassi sulgemise läbirääkimisi.

* * *

Andres Ammase stipendiumi sai kunstnik ja õpetaja Karel Rahu, noore sportlase preemia maadlejatest vennad Kevin ja Robin Uspenski ning noore lugeja stipendiumi Haapsalu algkooli 3. klassi õpilane Inger Hein. Anneli Ammase hea ajakirjanduse preemia sai ajalehe Sakala kauaaegne keeletoimetaja Maarja Möldre.

* * *

Vehkleja Julia Trynova tegi Haapsalu vehklemise ajalugu, olles noorim Euroopa U17 meistrivõistlustelt medali toonud vehkleja. Trynova võitis kaks medalit – pronksi nii individuaalselt kui ka võistkonna koosseisus.

* * *

Lääne-Nigula volikogu ei suutnud veebruariistungil päevakorda etteantud aja jooksul läbi arutada ja osa päevakorrapunkte lükkus edasi. Kui istung oli veninud juba rohkem kui viie tunni pikkuseks, ei soostunud volikogu kell 20.20 enam istungit pikendama.

* * *

15 aastat Saunjas tegutsenud Silma õpikojale olid senised ruumid kitsaks jäänud ja õpikoda plaanis laieneda Nõvale. Nõva looduskool avas uksed emadepäeval. Septembris lõpetas õpikoda Saunjas lühikese etteteatamisajaga üldse tegevuse ja viis kogu tegevuse Nõvale üle.

* * *

Haapsalu linnavalitsus sai endale vanalinna ehitatava uue hoone jaoks riigilt 2,4 miljonit eurot toetust. Septembris otsustati toetus tagasi maksta ja ehitust vähemalt kahe aasta võrra edasi lükata, sest ehituseks vajatav omaosalus käib linnale üle jõu.

* * *

Läänemaa uueks turismijuhiks valiti viie kandidaadi seast Ivika Uusmaa, kes asus tööle 1. märtsist.

* * *

Turbatootja Kekkilä ehitas Salajõe ja Vedra elanikele joogiveesüsteemi, sest muidu poleks ta uut kaevandusluba saanud. Veebruari keskel andsid Niibi rabas turbatootmisega tegelev Kekkilä ning Merko Ehitus Eesti Salajõel ja Vedras ehitatud veevärgi üle MTÜ Salajõe Veeühingule, kes hakkab seda haldama. Salajõe elanikud on aastaid Kekkiläga vaielnud, süüdistades turbatootjat kaevuvee rikkumises.

Märts

Märtsis lõpetas Lääne-Nigula vallavolikogu Nõva kooli tegevuse iseseisva haridusasutusena ja sellest sai Noarootsi kooli õppekoht.

* * *

Luuletaja Ernst Enno sai raamatukogu lugemissaalis püsinäituse, mis avati Enno surma-aastapäeval 5. märtsil.

* * *

10. märtsil lõppenud Budapesti GP-etapil lunastas epeevehkleja Nelli Differt pääsme suvistele Pariisi olümpiamängudele. Märtsi lõpuks selgus, et vehklemisnaiskond olümpiamängudele ei pääse.

* * *

Eluaegset vanglakaristust kandev Vassili Otškalenko taotles taas ennetähtaegset vabastamist. Harju maakohtu kohtunik Tatjana Bogdanova otsustas jätta Otškalenko vabastamata.

Lühidalt

Tallinna ülikool otsis konkursiga Haapsalu kolledžile juhti, sest senise direktori Heli Kaldase viieaastane ametiaeg pidi augustis täis saama. Laekunud viiest avaldusest jõudis valimiskogu ette kaks, kuid kumbki ei saanud piisavalt hääli, et valituks osutuda.

* * *

Läänemaa muuseum andis suurema osa oma topisekogust üle loodusharidust pakkuvatele asutustele. Kogu vastu tundis huvi Eesti loodusmuuseum ja sinna rändaski 207 topist. Üksikuid topiseid said ka teised loodusharidusega tegelevad asutused.

* * *

Kirgliku keelesõbrana kutsus Oru kultuurisaali perenaine Viivika Orula emakeelepäeval oma kandi rahvast kultuurisaali Vikerraadio e-etteütlust tegema, kuid pidi lõpuks üksi kirjutama. Tarmukuse eest sai Orula Vikerraadiolt lohutusauhinna.

* * *

Varsti juba kümme aastat vaegnägijatele heliraamatuid toimetanud Anni Oraveer sai selle eest Eestimaa uhkuse tiitli.

* * *

Enefit Greeni juhatuse liige Aavo Kärmas saatis Lääne-Nigula vallale märgukirja, kus süüdistas kohalikku omavalitsust tegevusetuses. Kärmase sõnul oli Risti tuuleparki rajav ettevõte põhjendamatu viivitusega kaotanud pool aastat, arutledes selle üle, kas tuugenid peaksid paiknema tropis või mitte. Lääne-Nigula vallavanem Janno Randmaa tunnistas, et protseduur on tõesti aega võtnud. Juunis jõudis vald tuulepargi rajajaga kokkuleppele ning Kärmas ja Randmaa allkirjastasid lepingu.

* **

Haapsalu volikogu otsustas liita kolm Haapsalu lasteaeda – Tarekese, Pääsupesa ja Vikerkaare. Uue lasteaia direktoriks valiti juunis senine Vanalinna Lasteaedade direktori kohusetäitja Merily Loderaud.

* * *

Haapsalus suleti senine turismiinfopunkt Karja 15 hoones ja koliti see Haapsalu pitsikeskusesse. Karja 15 maja pani linnavalitsus müüki.

Aprill

Eesti epeemeeste liider Sten Priinits sai Eesti antidopingu ja spordieetika distsiplinaarkomisjoni kehtestatud reeglite mittetäitmise tõttu aprillis 18kuulise võistluskeelu. Priinits polnud aasta jooksul kolmel korral dopingukontrolliks kättesaadav.

Mai lõpus mõistis Eesti dopinguvastane apellatsioonikolleegium Priinitsa õigeks. Teoreetiliselt oli vehklejal võimalus isegi olümpiale pääseda. See aga ei õnnestunud.

* * *

Vormsi vallavalitsuse kultuuri- ja kogukonnaspetsialistiks kandideeris üheksa inimest. Vormsi vallavanema Maris Jõgeva sõnul oli soovijate hulk erakordselt suur.

* * *

Hans Alveri auhinna sai Michael Harter, kes on restaureerinud Haapsalus Posti 20 villa ja muutnud selle Fannyhofi nime kandvaks majutuskohaks. Berliinis elav Harter sai auhinna Haapsalu linnapealt Urmas Sukleselt kätte Augustibluusi laval.

* * *

11. aprillil pandi Haapsalus Krimmi holmil nurgakivi Marienholmi elamuehituse esimesele viiele kortermajale. Juuli alguses peeti sarikapidu. Esimesed viis maja tahab arendaja Scandium Kinnisvara valmis saada tuleva aasta suveks.

* * *

Lihula mõisa viinaaida restaureerimisel tuli müüri äärest päevavalgele 13. sajandist pärit kaev, mis on teadaolevalt Lihula vanim.

* * *

Ööse alanud sadu tekitas 23. aprilli hommikuks Läänemaale kümnesentimeetrise lumevaiba. Nii suurt lumesadu jüripäeval polnud nähtud 36 aastat.

Võimuliidu lagunemine viis Vormsi vallavanema ametist

Vormsi pani võimuliidu lagunemise järel ametisse uue vallavanema, kellest sai Läänemaa kõige kõrgema palgaga omavalitsusjuht.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Vormsi kohalik võim hakkas murenema aprillis, kui vallavolikogu esimees Jaak Kaabel (valimisliit Avatud Vormsi) end taandas. 2021. aasta kohaliku omavalitsuse valimistel 38 häält saanud ja valimisliidu võidule viinud Kaabel astus ootamatult tagasi volikogu esimehe, volikogu majanduskomisjoni esimehe ja kultuurikomisjoni aseesimehe kohalt, kuid jätkas volikogu liikmena.

Mais valisid volinikud viie poolthäälega uueks esimeheks volikogu senise aseesimehe Kata Varblase (valimisliit Avatud Vormsi). Uueks aseesimeheks sai seni opositsiooni kuulunud Tanel Viks ja valimisliit läks lõhki.

Ehituskeeluvöönd tõi tüli majja

Septembris andsid Varblase senised valmisliidukaaslased, pärast Avatud Vormsi lagunemist opositsiooni jäänud Henry Timusk ja Madli Paulus tema vastu sisse umbusaldusavalduse. Timuski ja Viksi sõnul ületas Varblane volikogu esimehena oma volitusi, saates volikogu nimel kliimaministeeriumile ehituskeeluvööndi kohta tagatoas koostatud seadusemuudatuste ettepaneku.

Varem opositsiooni kuulunud Ivo Sarapuul (Keskerakond) ei olnud Varblasele ühtegi etteheidet, umbusaldusavaldus läbi ei läinud ja Varblane jäi ametisse. Kuid enne seda jõudis uus koalitsioon välja vahetada vallavanema Maris Jõgeva (SDE), kellega olid tekkinud erimeelsused sellesama ehituskeeluvööndi pärast. Koalitsioon heitis Jõgevale ette, et üldplaneeringus olevad piirangud on rangemad kui kaitsealal ja ehituskeeluvööndi suurendamine ei võimalda saarele uusi maju ehitada.

Hoolimata rohkem kui sajast toetusallkirjast võeti Jõgeva augustis ametist maha. 2021. aasta valimiste järel vallavanemaks saanud Jõgevat oli toetama tulnud mitukümmend saareelanikku, teiste seas Vormsi kooli direktor Sabine Burger ja elupõline raamatukoguhoidja Ene Rand. Kui pärast tunniajast arutelu neli kätt seitsmest kerkis, tõusis Jõgeva püsti, jättis ametiraha ja võtmed lauale ning lahkus, saatjaks volinikest ainsana Jõgevat toetanud Timuski ironilised sõnad: „Hästi tehtud, poisid!"

Detsembris ületas uudisekünnise kahe voliniku koostatud eelnõu, mis andnuks saare püsielanikele eristaatuse.

Järgmise punktina valisid volinikud uueks vallavanemaks kunagise Noarootsi vallajuhi Triin Lepa ning määrasid talle 3500 euro suuruse kuupalga – 900 eurot rohkem, kui sai Jõgeva. Äkiline palgatõus tegi Lepast Lääne maakonna kõige kõrgemini tasustatud vallajuhi. Alla 500 elaniku ja miljonieurose eelarvega Vormsi vallavanema töötasule jääb alla isegi Haapsalu linnapea Urmas Suklese palk.

Saarlased jagatakse alalisteks ja ajutisteks

Detsembris ületas uudisekünnise kahe voliniku koostatud eelnõu, mis andnuks saare püsielanikele eristaatuse. Eelnõu lõi Vormsi elanikuks registreerunud inimesed kahte lehte, lubades eristaatust ja hüvesid neile, kes saarel aasta ringi elavad.

„Ikkagi kohapeal elaja on see, kes saab saart elus hoida," ütles eelnõu üks koostaja, üle 50 aasta saarel elanud Ivo Sarapuu. „Ei ole mõtet muuta Vormsit mingiks puhkealaks."

Püsielaniku staatuse kinnitaks Vormsi vallavalitsus ja kui peaks ilmnema mingeid vasturääkivusi või kahtlusi, siis tuleks inimene enne otsuse langetamist ära kuulata. „Aga meil on ju ikkagi teada, kes siin paikne on, nii et päris politseiriigiks ei tohiks kätte minna," ütles Sarapuu.

Eelnõu järgi jääks püsielaniku staatusest ilma kaks kolmandikku vormsilastest, kes saarel aasta ringi ei ela, kuigi nendegi maksuraha laekub valda. Päris- ja poole kohaga vormsilaste vahel aastakümneid kohunud pinged radikaalseks eelnõuks vormistanud Sarapuu sõnul on saarelt kadumas lihtsad tööinimesed ja elu lõpupooleks Vormsile kolinud neid asendada ei suuda.

Volikogu ülejäänud liikmed pidasid plaani liiga tooreks, et seda Lääne Elule kommenteerida, kuigi leidsid istungil, et püsielaniku staatus väärib arutelu. Varblane möönis, et Vormsi eksistentsiks on vajalik püsielanikke juurde saada: et oleks rohkem neid, kes kogu aeg saarel elaks. Varblane ise eelnõu kohaseks püsielanikuks ei kvalifitseeru, sest töötab Tallinnas, kus viibib rohkem kui Vormsil. Vormsi vallavolikogu seitsmest liikmest on eelnõu kohased püsielanikud vaid kolm.

Vormsi endine vallavanem Maris Jõgeva. KAIRE REILJAN

Oksjonid kukkusid üksteise järel läbi

Tänavu kukkus suuresti läbi omavalitsuste soov lisada oma nappi eelarvesse raha mõne ebavajalikuks muutunud kinnistu müügiga.

Novembri keskpaigaks oli Haapsalu linnavalitsus müünud kinnistuid vaid 125 000 euro eest, kuigi lootis aasta alguses teenida linnavara müügist 400 000 eurot. Aasta lõpuks leidis siiski ostja veel paar kinnistut ja müügitulu kasvas umbes poole võrra.

Aprillis pani Haapsalu linnavalitsus müüki kaheksa kinnistut. Kõigile objektidele võttis linnavalitsus kinnisvarafirmalt hinnapakkumise, kuid pani need müüki palju kallimalt. „Turg määrab selle, kui kallilt õnnestub maha müüa," ütles toona Haapsalu aselinnapea Innar Mäesalu.

Loodetud hinda ei õnnestunud aga linnavara eest saada. Näiteks Tamme ja Kastani tänava ristmikul asuv 2577 m² suurune Tamme 23a kinnistu maksis hindamise järgi 40 000 eurot, kuid linnavalitsus pani selle algul oksjonile 400 000eurose alghinnaga. Aasta lõpuks õnnestus hoonestamata krunt siiski 100 000 euro eest maha müüa.

Endiselt liiguvad aga oksjonilt oksjonile Haapsalu vanalinnas asuv endine turismiinfokeskus Karja 15a, Raudtee 10 maja ja Tuksis asuv Villa kinnistu.

Karja 15 maja pani linnavalitsus kevadel müüki 275 000eurose alghinnaga. Aasta lõpuks oli hind langenud 233 000 eurole. Raudtee 10 hind oli alguses 220 000 eurot, aga sügisel 180 000 eurot.

Tuksis asuv ja Haapsalu spordibaasidele kuuluv Villa kinnistu loodeti alguses müüa 120 000 euroga, oktoobris 105 000 euroga, kuid ostjat kinnistule ei ole seni leitud. Kaks Saare tänava hoonestamata kinnistut olid alguses müüa kumbki 70 000 euroga, juunis juba 55 000 euroga.

„Kinnisvaraturg on madalseisus," tõdes Mäesalu juba suvel ja ebaõnnestunud oksjonid vaid kinnitasid seda.

Mõni kinnistu müüdi siiski maha ka alghinnast kõrgema hinnaga. Kevadel õnnestus linnavalitsusel müüa Parilas asuvad Angervaksa ja Vahulille kinnistud, mõlema alghind oli 4000 eurot. Vahulille kinnistu hind tõusis oksjonil 9800 euroni.

Juunis läks 48 200 euroga kaubaks Kiltsis asuv Mustika 1 kinnistu, mille hind kerkis oksjoni käigus 3200 euro võrra. 14 200 euroga müüs linnavalitsus maha Panga külas Nurga tänaval asuva korteri, mille hind kerkis oksjonil 2200 euro võrra.

Plaanipäraselt pole kinnisvara müük läinud Lääneranna vallalgi. Endiselt pole vallal õnnestunud ostjat leida 2022. aastast saadik müüa olevale Virtsu mõisa tõllakuurile. Korduvalt on müüa püütud ka Tuudi vana koolimaja. Kui juunis üritas vallavalitsus müüa hoonet 150 000eurose alghinnaga, siis viimaseks oksjoniks oli alghind langenud 80 000 euroni. Ostjat vana koolimaja siiski ei leidnud.

Aasta lõpus otsustas vallavalitsus müüa likvideeritud Hanila muuseumi kinnistud. Mõlema kõrvuti asuva hoonestatud kinnistu alghind on 25 000 eurot. Oksjon lõpeb 9. jaanuaril ja seni pole veel ühtegi pakkumist tehtud.

KAIRE REILJAN

Metsküla kool peab vastu kohaliku võimu kiuste

Jaanuarist hakkab riik rahastama teist aastat ilma kohaliku omavalitsuse toeta hakkama saanud Metsküla kooli.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Metsküla kooli läks 1. septembril 34 last. KAAREL KAISEL

Erakooli pidama sunnitud ja kohtus Lääneranna vallale alla jäänud Metsküla lapsevanemad loodavad siiski, et õiglus seatakse jalule ja Lääneranna vallavolikogu otsus kooli munitsipaalkoolina sulgemisest tunnistatakse kehtetuks.

Novembris pöördusid vanemad riigikohtusse, sest tunnevad, et kohalik võim on neid ebaõiglaselt kohelnud. „Me soovime kooli ja maal elada ning kellelegi ei lähe see korda. See on masendav," ütles Metsküla lapsevanem Margus Suurväli toona.

Läinud õppeaasta annetuste toel geriljakoolina vastu pidanud ja septembrist erakoolina tegutsevas Metsküla koolis käib 34 last. Viimati oli seal õpilasi nii palju sadakond aastat tagasi. Sõna „järjepidevus" kõlas 1. septembril Metskülas ikka ja jälle, sest 35 aastat tagasi Ann ja Gunnar Polma taasloodud kooli läksid tänavu nende lapselapsed, kelle vanemad olid just kooli pärast tagasi Metskülla kolinud.

Vald nõuab koolilt renti

Ometi pole Metsküla erakooliks sundinud kohalik võim jätnud kasutamata võimalust koolile kaikaid kodaratesse loopida. Märtsis saatis kohalik omavalitsus ilma igasuguste läbirääkimisteta Metsküla koolijuhile Pille Kaiselile lepingu, mille järgi peavad erakooli asutanud lapsevanemad maksma vallale igakuist renti.

Ei Lääneranna majandusjuht Urmas Osila ega vallavanem Ingvar Saare (Isamaa) osanud toona Lääne Elule öelda, kas vallas leidub veel mõni mittetulundusühing, kelle käest kohalik omavalitsus renti küsib. „Ei ole uurinud," märkis Saare napilt.

Saare sõnul pole erakooli loomine avalik huvi, sest koolikohti vallas jätkub: septembrist tegutseb seal konglomeraatõppeasutusena Lääneranna gümnaasium õppekohtadega Lihulas, Virtsus, Kõmsil, Koongas ja Varblas. „Kui Metsküla kool oleks avalik huvi, siis ei oleks me teda sulgenud," ütles Saare märtsis Lääne Elule.

Otsuse Metsküla kooli pealt teenida tegi volikogu kevadel lapsevanemate vaikiva protesti saatel. Et vallamajja istungit pidama pääseda, tuli volinikel astuda üle koolide siltide ja kõndida mööda punast vaipa, mille Metsküla kooli eest võitlejad olid varavalges vallamaja ette laotanud.

Vaip oli samas kohas ka 2023. aasta 24. märtsil, kui 13 kätt tõusis volikogu istungil toetama Metsküla ja Lõpe koolide sulgemist ning Varbla, Koonga ja Virtsu koolide kärpimist. 2024. aastal oli meeleavaldus vaikiv: Jaama tänaval vallamaja ees seisis kümmekond koolilauda ja tooli, sümboliseerimaks tühjaks jäänud maakoole.

„Vaiksele neljapäevale kohaselt ilma lärmi ja inimesteta," ütles Metsküla lapsevanem Liisi Laos. Nagu 2023. aastal, eelistas ka seekord osa koolivõrgureformi poolt hääletanud vallavolinikest siseneda tagauksest, osa aga astus üle siltide.

Septembris vastas Saare eitavalt Metsküla erakooli taotlusele vabastada kool igakuisest üürist.

Novembris tegi Metsküla Kooli MTÜ Lääneranna vallavalitsusele ettepaneku toetada kooli saja euroga kuus lapse kohta (õppekoha tegevuskulu, mille on kehtestanud valitsus), aga sai eitava vastuse, kuigi mullu märtsis oli Saare lubanud teha volikogule ettepaneku erakooli toetada, kui Metskülas see loodaks.

Toetus toonuks kooli eelarvesse üle 3000 euro kuus, mis olnuks hädavajalik. „Kui toetust saaksime, tuleksime ilusasti välja ega peaks enam annetajate abile lootma," ütles Metsküla koolijuht Pille Kaisel Lääne Elule septembris.

> **Septembris vastas Saare eitavalt Metsküla erakooli taotlusele vabastada kool igakuisest üürist.**

Detsembris palusid lapsevanemad taas annetajate abi, et aasta lõpuni välja tulla.

Raha kulus kohtuskäimisele

Saare sõnul oleks kohalik omavalitsus valmis erakooli toetama vaid juhul, kui „eelarvelisi vahendeid" ei peaks kasutama „erinevate vaidluste" lahendamiseks, survestades nii vanemaid kohtuteed katki jätma. Saare pidas „erinevate vaidluste" all silmas, et kohtuasjade peale on kulunud suur hulk kohaliku omavalitsuse raha.

„Seega põhjus, miks vald ei kavanda eraüldhariduskoolide tegevuskulude katmist, on triviaalne: rahalised vahendid, mida oleks saanud kulutada tegevuskulude katmiseks, on kulutatud kohtuvaidlusele," vastas Saare Metsküla Kooli MTÜle toona. Saare märkis, et vallajuhtide prioriteet on Lihulasse koolimaja ehitamine.

Lihula koolimaja ehitus maksab 12 miljonit eurot, milleks kohalik omavalitsus võtab hiigellaenu, mis halvab kõik ülejäänud investeeringud kümneks aastaks.

Saare ütles Lääne Elule novembris, et koolide sulgemise teemalistele kohtuasjadele on valla eelarvest kulunud 163 000 eurot: Metskülale 32 protsenti, Virtsule 26 protsenti, Koongale 22 protsenti, Lõpele 13 protsenti ja Varblale seitse protsenti.

Lagastatud Laelatu puisniit taastub aastakümneid

Hooldustööde käigus Laelatu puisniitu sisse sõidetud roopad on lõpuks tasandatud ja süüdlane saanud 2000 eurot trahvi, tehtud kahju ulatust on aga keeruline hinnata isegi botaanikutel, hooldustööd kontrollima pidanud riigiametnikest rääkimata.

Euroopa ja kogu maailma ühe liigirikkama, kaitsealuse Laelatu puisniidu keerasid metsateomasinad segi veidi vähem kui aasta eest. Kuigi keskkonnaametile oli see teada juba jaanuaris, kui „vastav spetsialist" roopad „rutiinse ülevaatuse käigus" tuvastas, algatas amet väärteomenetluse alles märtsis, kui Mati Sepp keskkonnakaitsja ja MTÜ Hoiame Loodust juhatuse liikmena avalduse tegi.

Märtsis roobastele sattunud Puhtu-Laelatu looduskaitseala kunagine juhataja Peeter Vissak postitas pildid Facebooki, mille peale Sepp avalduse tegigi. Sepp märkis, et see oli tal esimene kord somepostituse peale reageerida, aga Vissaku ülespandu ei jätnud teist võimalust.

Roopad Laelatu puisniidul. PEETER VISSAK

„Jääb vaid loota, et see aitab tulevikus selliseid asju vältida – kartus, et asjad tulevad välja," ütles Sepp.

Jääb teadmata, kas keskkonnaamet oleks algatanud väärteomenetluse ka Sepa ja meedia sekkumiseta.

Lagastatud alal kasvanud teise kategooria kaitsealuste käpaliste nagu mandril üliharuldase valge tolmpea ja sõrmkäppade õisi pole vähimatki lootust näha enne seitset-kaheksat aastat ja seegi pole päris kindel. „Sõltub sellest, kui suur seemnepank maa sees on," märkis orhideehuviline, kunagi Laelatu puisniitu osaliselt hooldanud Arno Peksar. Käpalistel kulub seemnest õiteni jõudmiseks seitse-kaheksa aastat. „Kõrrelised võivad kiiremini tulla, aga mõned asjad võtavad aega," ütles Peksar.

Bioloog Marje Loide märkis, et kuigi roopad on silutud, on kamar puruks ja algne kooslus segi pööratud. Võimaluse saavad varased kiire kasvuga ristõielised. „Mõni jürilill võiks seal tärgata," sõnas Loide. Võimaluse saavad ka taimed, mille seemneid kannab tuul: võilill, ohakas ja põdrakanep.

„Tulevad üheaastased taimed, umbrohud. Eri taimede hulk suureneb, aga need pole need taimed, mida seal vaja oleks," ütles märtsis Lääne Elule Toomas Kukk, üle 35 aasta puisniitu uurinud botaanik.

Laelatu on maailma üks liigirikkamaid kooslusi (ühel ruutmeetril 76 liiki taimi). Üldse on seal loendatud ligi 600 taimeliiki, sh kaks kolmandikku Eesti käpalistest ja 30–40 kaitsealust taimeliiki. **KAIE ILVES**

Lühidalt

Haapsalu linnavalitsus keelas Karja tänaval toidufestivalid, sest need on tekitanud seal tegutsevatele ettevõtetele probleeme: toidutelgid on sulgenud sissepääsud. Sel aastal toimusidki Maitsete Promenaad ja Suur Haapsalu Toidutänav Karja tänava asemel promenaadil.

* * *

Oma kolmandal hooajal jõudis korvpallimeeskond Haapsalu Herilased Saku II liiga finaalmänguni. 20. aprillil peetud kohtumises jäid Herilased küll Team Kaitseväele 87:93 alla, kuid kindlustasid pääsu kõrgemasse, Saku I liigasse.

* * *

Haapsalu linnapea Urmas Sukles lasi Läänemaa muuseumidel maha võtta Eesti raudtee 0-kilomeetriposti, mis märkis kohta, kust hakati lugema Eesti raudteekilomeetreid. Kilomeetripostil olid lisaks Eesti lipule kujutatud ka Tsaari-Venemaa ja Nõukogude Liidu lipud.

Mai

Prügifirma Ragn-Sells andis teada, et lõpetab 1. juunist Läänemaal korter- ja eramajade juurest pakendite tasuta veo. Ragn-Sellsi asemel hakkasid juulist pakendeid ära vedama Eesti Keskkonnateenused, kuid tegid seda tasulise teenusena.

* * *

Kolm aastat Noarootsi kooli juhtinud Signe Matteus teatas, et paneb ameti maha. Uueks koolijuhiks valiti kolme kandidaadi seast 19 aastat Noarootsi gümnaasiumis õppejuhi ja matemaatikaõpetajana töötanud Katrin Karm.

* * *

Mais selgus, et tänavu 22. korda toimuv American Beauty Car Show jääb sellisel kujul viimaseks. Näituse lõpetamise peamise põhjusena tõi ürituse korraldaja Karol Kikkas välja, et festivali korraldamisega seotud kulud on suuremad kui tulud. Talvel teatas Kikkas, et festival tuleb väiksemas formaadis ja ühepäevane.

* * *

17. mai päeval silkas Haapsalus Posti tänaval metskits. Politsei piiras peatänaval liikluse, et loom kätte saada ja tagasi metsa viia. Kits jõudis lõpuks Võnnu tänava hoovi ja kitse püüdma läinud päästjad avastasid seal veel teisegi kitse.

* * *

Rehemäele Baltimaade suurimat päikeseelektrijaama rajav Sunly ja Lääne-Nigula vald allkirjastasid koostöölepingu, mille kohaselt annab Sunly kohaliku kogukonna toetuseks 0,6 protsenti päikeseelektrijaama müügikäibest.

* * *

Narva kooliteatrite festivalilt tulid haapsallased koju kahe laureaaditiitliga. Põhikooliastmes tuli 16 osaleja seas laureaadiks Anne Suislepa ja Triin Reemanni lavastatud Haapsalu noortekeskuse draamaringi lavastus „ Kuidas ta seda teeb?", gümnaasiumiastmes oli 13 osaleja seas laureaat Kai Tarmula lavastatud Läänemaa ühisgümnaasiumi muusikal „Kuidas kuningas kuulsaks kippus". Nädal hiljem naasis algkooliastme kooliteatrite festivalilt laureaaditiitliga ka Haapsalu noorte huvikeskuse nooremate laste trupp tükiga „Jutuvestja Juuli".

* * *

Haapsalu kunstikooli uue direktorina alustas tööd Liina Viiret. Kunstikooli senine direktor Marika Aedviir asus tööle Haapsalu kolledžisse.

* * *

Vintage Weekendi baasi ja muude ürituste toimumiskohana tuntud See teatri hoone Haapsalus vahetas omanikku. See teatri eestvedaja Roman Sultangirejev ütles, et teater ise ära ei kao ja maja saab teater kasutada 1. oktoobrini. 30. septembril olid teatrimaja uksed avatud kõigile soovijatele, kes võisid jalutada kõigis ruumides, ka nendes, mis muidu avalikkuse eest suletud on olnud, ja kaasa viia kõike, mis meeldib.

Lühidalt

Läänemaa aasta ema tiitel läks sel aastal jagamisele – selle said nelja lapse ema Katrin Naan Haapsalust ja kolme lapse ema Anne Rehkalt Ristilt.

* * *

Tornide linnuvaatluspäeva võitis Puise vaatetorn, kus ornitoloogiahuvilised nägid üle saja linnuliigi.

Juuni

6. juunil avati Paliveres pidulikult Pikajalamäe turismi- ja spordikeskuse teenindushoone, mis läks maksma veidi alla 900 000 euro.

* * *

Steni muinasjutuvõistluse võitis Palivere kooli 9. klassi õpilane Gerli Grau, kelle muinasloo metsloomade laulupeost valis žürii välja üle 240 töö seast.

* * *

Euroopa Parlamendi valimistel andsid läänlased enim hääli Marina Kaljurannale (SDE). Kuigi valimised võitis Läänemaal Isamaa, keda toetas 26,5 protsenti maakonna elanikest, hääletas Kaljuranna poolt iga seitsmes läänlane.

* * *

Uuemõisa lossis esietendus 19. juunil lavastus „Üks helevalge tuvi", mis on valminud Ernst Enno lapselapse, kirjanik Elin Toona mälestuste ja teoste „Pagulusse. Lugu elust, sõjast ja rahust", „Lotukata", „Kolm valget tuvi" ning „Ella" ainetel. Lavastajad ja teksti autorid olid Priit Põldma ja Mari-Liis Lill, Elin Toona osas Teele Pärn. Kõik etendused olid varakult välja müüdud.

* * *

Haapsalu Valgete Ööde festival sai tavapäratu avalöögi: 13. juuni õhtul käisid Haapsalu kaubamajas abiks Eesti Kontserdi töötajad, kes degusteerisid kaubamaja kokkade toodangut, aitasid poekülastajaid iseteeninduskassades ja kaupa kottidesse pakkida. Mööda poode käisid ringi moosekandid, kes panid külastajad üllatunult naeratama ja tantsugi keerutama.

* * *

18. juunil juhtus Panga külas raske avarii. Sõprade silme all hukkus 14aastane mopeedi lükanud poiss, kellele sõitis otsa sõiduauto.

* * *

Emma Kathrina Hein sai Tallinnas Kadrioru staadionil peetud Eesti kergejõustiku meistrivõistlustel seitsmevõistluses hõbemedali ja võitles sellega välja õiguse sõita U20 maailmameistrivõistlustele.

Juuli

Eestirootslased pidasid Haapsalu linnuses laulu- ja tantsupidu, mis oli senistest rahvarohkeim – peoga oli seotud 1200 inimest. Lavale tuli maailma suurim, 35-liikmeline hiiu kandle orkester. Esimest korda võttis peost osa lastekoor.

* * *

Keskkonnaamet sulges juuli keskel suure trummi all asunud Haapsalu keskkonnajaama, sest linnavalitsusel pole ohtlike jäätmete käitlemise luba. Jaam jääb suletuks aasta lõpuni.

* * *

Juuli lõpus tõi tuul Haapsalu vetesse tuhandeid surnud ogalikke, nii et Tagalaht hakkas haisema. Õnnetuseks toimus samal ajal Haapsalu promenaadil Toidutänava-nimeline üritus, kust roiskuvate kalade lehk peletas nii mõnegi sööja. Keskkonnaameti Hiiu-, Lääne- ja Saaremaa büroo juhataja Jaak Haamri sõnul jäävad soojas ja seisvas vees kalad hapnikunälga ning madalates lahtedes ja soppides lämbuvad lihtsalt ära.

* * *

Westmeri jahisadam on sellest hooajast Eesti esimene sadam, kus kõigi teenuste kasutamiseks piisab vaid nutiseadmest. Siiski töötab paralleelselt ka varasem süsteem.

Õpetajate jaanuarikuine streik tõi peamiselt lootusi

Mulluse aastalõpu hoiatusstreik õpetajatele palgalisa ei toonud, mistõttu alustasid nad 22. jaanuaril uut streiki. Seegi lõppes pigem suurte tulevikulootuste kui käegakatsutava rahalise tuluga.

ANDRA KIRNA
andra@le.ee

KAIE ILVES
kaie@le.ee

ANDRA KIRNA

Uuemõisa lasteaed-algkooli õpetajad Imbi Mäepere (vasakult), Ülle Sass ja direktor Maia Tohver streiginõupidamisel.

Eesti haridustöötajate liidu esimehe ja streigijuhi Reemo Voltri sõnul olid streigi alustamise põhjused valitsuse sõnamurdlikkus ning lühinägelik suhtumine palgaküsimuste lahendamisel.

Muidugi streikisid jaanuaris ka Läänemaa õpetajad, kuid kooliti erinevalt. Kollektiivlepingu sõlminud Läänemaa suurima kooli, Haapsalu põhikooli õpetajad osalesid vaid toetusstreigis.

Läänemaa ühisgümnaasiumi pedagoogid streikisid, aga mitte kõik. „Meil on perioodisüsteem ja sõltub, kuidas kellelgi vedas või ei vedanud. Oli neid, kellel on tunniplaan täitsa tühi, ja neid, nagu minu klass, kellel enam-vähem tavaline kava," rääkis kooli õpilasesinduse juht Ralf Lamp.

„Kui oleme Eestis uhked hea hariduse üle, siis ju väärivad õpetajad konkurentsivõimelist palka," ütles Lamp. Õpilasesinduse juhi sõnul oli palk ainult üks põhjus mitmest. „Mure on ilmselt suurem ja koolisüsteem vajab vist põhjalikumat ülevaatamist," sõnas ta.

Vaid ühe päeva streikinud Uuemõisa õpetajad rõhutasid samuti, et palgateema on ainult üks streigi mitmest põhjusest. Teise tähtsa põhjusena nimetasid nad pedagoogi töökoormust, mis on kaasava haridusega kasvanud. „Klassijuhatajatöö, huviringid, kooli üritused, õppekäigud, arendustöö," loetles klassiõpetaja Imbi Mäepere asju, mis lisaks õpetamisele pedagoogi ülesannete hulka kuuluvad.

Mõnes koolis oli õpilastel võimalik streigi ajal teha järeltöid. Õpilastega tegelesid need õpetajad, kes ei streikinud, ja koolijuhid. Vanemad jätsid aga suure osa väiksemaid lapsi õpetajate streigi ajaks üldse koju.

Ametlikult lõppes streik 30. jaanuaril valitsuse ja haridustöötajate liidu kokkuleppega.

> **Teise tähtsa põhjusena nimetasid nad pedagoogi töökoormust, mis on kaasava haridusega kasvanud.**

Palga alammääraks soovisid õpetajad 1950 eurot ja olid kompromissina nõus palgaga 1836 eurot. Selleks pidanuks valitsus leidma 10,8 miljonit eurot. Lõpuks leiti 5,7 miljonit, mis võimaldab õpetajatele maksta 1820 eurot kuus.

Kolm päeva streikinud õpetaja kaotas keskmiselt mõnisada eurot palka ja võitis niisiis 17 eurot kuus juurde. Täpne kaotus ja võit sõltus koormusest. „Selle pärast muidugi ei tasunud streikida," ütles Haapsalu põhikooli õpetaja Mall Kahar.

Lisaks 17eurosele palgatõusule leppisid Eesti haridustöötajate liit ja valitsus 30. jaanuaril kokku, et töötatakse välja õpetajate palga- ja karjäärimudel, millest õpetajad on ammu rääkinud, aga seni tulemusteta.

Hiljemalt aasta lõpuks lubati üle vaadata õpetajate koormus ja luua karjäärimudel, et kogenud ja haritud õpetaja saaks kõrgemat palka. Samuti lepiti kokku, et hiljemalt aasta lõpus sõlmitakse kollektiivleping, mille järgi tõuseb õpetajate töötasu 2027. aastaks 120 protsendini keskmisest palgast.

Aasta lõpul valmiski hariduslepe, paraku ei vasta see kõigi poolte ootustele. Haridustöötajate liit ja koolijuhtide ühendus on lepingule alla kirjutanud, ent koolipidajatest ehk kohalikest omavalitsustest pole allkirja andnud 60 valda ja linna. Nende hulgas on kõik Läänemaa omavalitsused.

Okase muuseum tegi uuesti uksed lahti

Suvel jõudis õnneliku finišini Haapsalu Evald Okase muuseumi 2022. aastal alanud remont.

Remontimist võimaldas 2021. aastal muinsuskaitseameti kaudu nn Norra meetmest saadud toetus. Selle abil otsustasid kunstniku lähedased varem vaid suviti avatud muuseumist teha aasta ringi tegutseva kunstikeskuse.

Norra meetmest sai muuseum remondiks 355 000 eurot, millele lisandus 150 000 eurot maakondliku arengu toetusraha ja 27 500 eurot Haapsalu linnavalitsuselt.

Appi tulid ka eratoetajad ning osa remondirahast saadi muuseumi kogusse kuulunud Evald Okase tööde ja teiste tema perekonna kunstnike loomingu oksjonite tulust.

Toetust küsides oli muuseumil kavas korda teha, soojustada ja küttesüsteemiga varustada esimene ja teine korrus ning välja ehitada kolmas korrus. Kuid toetusest kõigi plaanide elluviimiseks ei jätkunud, mistõttu otsustati jätta kolmas korrus paremaid aegu ootama.

Mara Ljutjuk (vasakult) ja Ülla Koppel tutvustasid vast avatud muuseumi president Alar Karisele. ANDRA KIRNA

Evald Okase muuseum. KAIRE REILJAN

19. sajandi keskel ehitatud hoone seisukord oli esialgsest hinnangust kehvem. Kõigepealt korrastati terve maja ulatuses vundament.

Kui põhjalik remont oli, ei ole väljast näha, sest peamine töö toimus majas sees. Hoone võeti põhimõtteliselt karkassini lahti. Nüüd on varem kõikunud maja terase ja liimpuittaladega toestatud ning peaks kestma aastasadu. Muuseum sai kütte ja ventilatsiooni.

„See on maja taassünd või uuesti ehitamine," võttis töö kokku Okase lapselaps Ülla Koppel.

Suur töö tõi muinsuskaitseameti tunnustuse – Okase muuseum nimetati Norra projektirahaga restaureeritud hoonete kategoorias parimaks.

Suvel avati maja näitusega „Okase aeg". Kui teisel korrusel on nüüd kunstniku teoste püsiväljapanek, siis esimesel korrusel olid suvel näha tema tuntud maalid Eesti ja Tartu kunstimuuseumi kogudest.

Okase muuseum oli esimest korda avatud ka talvel, seda küll nädalavahetusel või etteteatamisega. Alustati üritustesarja „Õhtu Okases", samuti saab ruumides korraldada teisi üritusi.

ANDRA KIRNA

Suure-Lähtrus leidis koer vastsündinu surnukeha

5. veebruaril jahmatas kogu Eestit politsei teade: Suure-Lähtrus tõi koer taluhoovi surnud vastsündinu.

MALLE-LIISA RAIGLA
malleliisa@le.ee

Kohtualune Kairi Kuusemaa kuulamas kaitsja Robert Sarve nõuandeid.
2 X MALLE-LIISA RAIGLA

Esmalt arvas politsei, et lapse sünnitanud naine on kuskil lähedal ja vajab abi. Seetõttu alustati suurel alal otsinguid maastikul ja droonide abil. Politsei kontrollis piirkonnas sõitnud autode pardakaamerate salvestisi ja vaatas üle ümbruskonna valvekaamerate salvestised. Kontrolliti haiglate andmebaase ja sel ajavahemikul sünnitama pidanud naisi ning võeti hulgaliselt DNA-proove. Just DNA-proovid juhatasidki politsei lapse emani.

Lapse ema oli aga ajaks, kui politsei tema isiku kindlaks tegi, Eestist ära sõitnud ja viibis Londonis. Kui ta sai teada, et on peamine kahtlusalune, sõitis ta edasi Marokosse, kus sealne politsei ta 9. märtsil kinni pidas. Naine oli mitu kuud Marokos vahi all, juulis anti ta Eestile välja. Pere ja kaitsja sõnul oli väljaandmise taga see, et pere palkas Marokos advokaadi, kes juhtumit aktiivsena hoiaks.

Oktoobris algas naise vastu kohtuprotsess, mis pole siiani lõppenud.

Kaitsja Robert Sarv rõhus kaitsekõnes sellele, et süüdistatav Kairi Kuusemaa ei teadnud oma rasedusest. Prokurör Eliisa Sommer on aga erinevate tõenditega need väited kohtusaalis ümber lükanud: naise toast leiti otsimiste käigus bandaaže ning tema telefoni ajalugu näitas, et on otsinud infot koduse ja assisteerimata sünnituse kohta. Viimase väite kohta ütles Sarv, et infot võib otsida ka narkootikumide kohta, kuid see ei tee otsijat kohe narkomaaniks.

Kohtusaalis on andnud tunnistusi elanikud talust, mille hoovi koer vastsündinu tõi, ning ka peaaegu kõik süüdistatava pereliikmed. Ütlusi pole veel andnud süüdistatava vanem õde.

Süüdistatava ema, isa, vend ja noorem õde ütlesid kohtus kui ühest suust, et ei saanud süüdistatava rasedusest aru. Noorem õde märkas enda sõnul vaid, et süüdistatav on kosunud. Sellele tähelepanu juhtides sai ta vastuseks, et kosumise põhjus on liigne söömine.

Ütlusi juba andnud pereliikmete sõnul käidi eelmisel, 4. veebruari õhtul saunas, kuhu süüdistatav jäi viimasena. Öösel ei märgatud midagi tavatut ja ka hommik oli tavapärane: süüdistatav ajas koeri taga ning tootmishoones söödi remondi lõpu puhul torti. Samal ajal hakkasid tootmishoonest mööda sõitma politseiautod ja kiirabi, sest naabertalust leiti vastsündinu surnukeha.

Marokos vahi all viibides mõtles süüdistatav välja plaani, et sünnitus toimus ootamatult, naabertalu koer ründas ja võttis lapse käest ära, misjärel kaotas ta naabrite ees hirmu tundes pea.

Sellest rääkis ta telefonitsi oma vanemale õele, kelle kõnesid politsei pealt kuulas.

„Süüdistan Laanemaad [lapse leidnud naabrit] oma lapse röövis, mis sa arvad?" küsis süüdistatav õelt mais. Kõnedes õele rääkis süüdistatav sedagi, et ta sünnitas naabertalu aias ja jättis lapse sinna vedelema.

Teistes kõnedes rääkis süüdistatav õele, et tunnistab piisavate tõendite korral emadust, kuid ei võta omaks tema mõrva. Kaitsja kinnitusel on süüdistatav oma sõna pidanud ja lapse rahvastikuregistris enda nimele registreerinud.

Viimasel istungil teatas Sarv, et süüdistatav loobub ütluste andmisest. Ometi ütles kaitsja esimesel istungil, et ei nõustunud prokuröri pakutud kokkuleppemenetlusega, et süüdistatava versioon juhtunust kõlada saaks.

Järgmisel, 14. jaanuariks plaanitud istungil on kavas kuulata süüdistatava vanema õe tunnistust ja pidada kohtulikke vaidlusi.

Lisaks süüdistatavale on kohtuasi ja kahjunõue ootamas neid, kes on süüdistatavat artiklite kommentaarides ja sotsiaalmeedias laimanud. See laim sai alguse pärast politsei teadaannet, et Suure-Lähtrust leitud vastsündinu ema on Marokos kinni peetud. Politsei manitses samuti kommenteerijaid enne ütlemist mõtlema.

Aasta tõi uue kirikuõpetaja ja uued piiskopid

Lõppev aasta tõi EELK Haapsalu Püha Johannese kogudusele uue õpetaja, Saare-Lääne piiskopkonna koos uue piiskopiga ning samal ajal ka apostlik-õigeusu kirikule Haapsalu piiskopi.

2024. aastat alustas Eesti evangeelse luterliku kiriku (EELK) Haapsalu Püha Johannese kogudus uue õpetajaga. Viimati oli kogudus saanud uue õpetaja 1975. aastal, kui Haapsallu tuli kirikuõpetajaks Tiit Salumäe.

Nüüd valis koguduse nõukogu õpetaja ameti maha pannud Tiit Salumäe asemele uueks õpetajaks tema kasuvenna, pastor Mart Salumäe. Mart Salumäe teenis varem EELK Toronto kogudust. Haapsalu koguduse uueks õpetajaks soovitas teda EELK peapiiskop Urmas Viilma.

Tiit Salumäe loobus mitte ainult koguduse õpetaja, vaid ka piiskopi ametist. Haapsalu sellepärast siiski piiskopita ei jäänud, Tiit Salumäe on nüüd emeriitpiiskop.

Taasloodi Saare-Lääne piiskopkond

2023. aasta lõpul valis EELK kirikukogu kolm uut piiskoppi: Ove Sanderi, Anti Toplaane ja Marko Tiituse. 2024. aasta kevadel Jõgeval kogunenud kirikukogu otsustas moodustada neli piiskopkonda, sealhulgas Saare-Lääne piiskopkonna, mis koosneb kolmest praostkonnast – saarte, Lääne ja Pärnu. Kuna Saare-Lääne piiskopiks pühitseti Anti Toplaan, sai piiskopi katedraalkirikuks Kuressaare Laurentiuse kirik.

31. oktoobril Haapsalus kogunenud Saare-Lääne piiskopkonna sinodil arutasid piiskopkonna vaimulikud ja koguduste valitud esindajad kiriku tähtsaid küsimusi. Piiskop Toplaan tutvustas piiskopkonna loomise seisu.

Kuid et see oli uue Saare-Lääne piiskopkonna esimene sinod, tegi tähtsa ettekande Läänemaa muuseumi ajaloolane Jaak Mäll, rääkides kunagise Saare-Lääne piiskopkonna viimases piiskopist Kievelist. Pastor Mart Salumäe lühiettekanne oli seni ainsast iseseisvast piiskopkonnast, EELK Välis-Eesti piiskopkonnast, mis eksisteeris aastatel 2010–2017.

Saare-Lääne piiskop Anti Toplaan.
MALLE-LIISA RAIGLA

Haapsalu sai õigeusu piiskopi

Aasta lõpul nimetas aga Eesti apostlik-õigeusu kiriku (EAÕK) püha sinod Tallinna piiskopkonna abipiiskopiks preestermunk Damaskinose, kes hakkab kandma Haapsalu piiskopi tiitlit.

EAÕK Tartu piiskop Eelija põhjendas seda tiitlit sellega, et Haapsalus on ajalooliselt oluline õigeusu kogudus, mis on ka tänapäeval elav ja aktiivne ning kannab abipiiskopi tiitli välja. Õigeusu kiriku traditsioonis on mõne linna nimi piiskopitiitli loomulik osa.

Isa Damaskinos Haapsalus siiski teenima ei hakka.

ANDRA KIRNA

Isa Damaskinos.
UEF VARPU

Lühidalt

August

Lihula viinaait sai suveks renoveeritud. Algselt 635 000 eurot maksma mineva viinaaida renoveerimine paisus 1,3 miljonini ja Lääneranna valla omaosalus kasvas 400 000 euroni. Nüüd otsib Lääneranna vald viinaaidale haldajat.

* * *

Veidi üle aasta Martna osavalda juhtinud Karl Kalamees pani augusti lõpus ameti maha. Osavallavanemad kaotava reformi tõttu uut osavallavanemat ametisse ei pandud, vaid Martnat asus juhtima Kullamaa osavallavanem Katrin Viks.

* * *

30 aastat Läänemaa keskraamatukogu juhtinud Ilme Sepp pani ameti maha ja tema asemel sai direktoriks kaheksa kuud Läänemaa keskraamatukogu pearaamatukoguhoidjana töötanud Ulvi Vaarja.

* * *

25. augusti õhtul algasid Puises koos paadiga kadunud 65aastane Andrese otsingud. Paat leiti päev hiljem Liialaiult, mehe surnukeha 29. augustil.

* * *

Lääneranna spordikooli kauaaegne jalgpalli- ja kergejõustikutreener Jaanus Getreu andis lahkumisavalduse olukorras, kus tal oli valida ise lahkumise ja vallandamise vahel. Getreu tööle spordikoolis sai saatuslikuks vallajuhte kritiseerinud laul, mis kõlas 17. augustil Lihulas pärast jalgpallimatši Propelleri kontserdil. Getreul polnud laulust vähimatki aimu.

September

4. septembril heiskasid päästjad Uuemõisas Haapsalu uue komandohoone juures lipud ja veetsid esimese öö uues majas. Haapsalu päästekomando hoone on esimene Läänemaale kerkinud funktsionaalne tüüpkomando.

* * *

4. septembril oli Haapsalu Eesti kuumim koht, kus mõõdeti 29,8 kraadi sooja. Nii sooja septembripäeva pole Eesti mõõtmisajaloo jooksul veel nähtud.

* * *

Linnuvaatleja Tarvo Valker korraldas septembris esimese Matsalu Linnutee festivali, mis peaks pikendama Haapsalu festivalisuve ja teadvustama, et suur osa Matsalu rahvuspargist asub Haapsalu külje all.

* * *

20. septembril avati Paslepas sertifitseerimata lennurada, mida saavad kasutada väiksemad lennukid. Noarootsi poolsaar on kõige tihedamini lennuväljadega kaetud ala Eestis, seal on oma lennuväli Lyckholmis ja Paslepas.

Oktoober

Õpetajate päeval kuulutati Läänemaa aasta õpetajaks Oru kooli muusikaõpetaja Eneken Viitmaa. Eesti aasta õppeasutuse juhi tiitli sai Riima Velbre, kelle käe all läks Haapsalu Tarekese lasteaed eestikeelsele õppele üle juba kümme aastat tagasi.

* * *

Hanejahile läinud mehed püüdsid kinni Niibi mõisa keldrisse peitu pugenud ja seal kaks päeva redutanud ilvesepoja ning viisid looma metsa tagasi.

* * *

Haapsalust pärit moekunstnik Karl-Christoph Rebane pälvis Tallinn Fashion Weekil Hõbenõela tiitli.

November

1. novembrist lahkus ametist veidi üle aasta kaitseliidu Lääne malevat juhtinud major Kristjan Muld, kellelt võttis juhtimise ajutiselt üle Pärnumaa maleva pealik ja Lääne maakaitseringkonna ülem kolonelleitnant Raigo Paimla. Uuest aastast hakkab Lääne malevat juhtima major Jaanus Tuisk.

Lühidalt

Novembri esimestel päevadel möllanud maru rebis Läänemaal lahti majakatuseid ja murdis puid, mis kukkusid teedele ja elektriliinidele. Pürksis lendas minema kortermaja katus, kannatada said Läänemaa haigla ja piiskopilinnuse vahitorni katus. Raskesti viga sai Haapsalus tormituulega pikali kukkunud toiduringluskapi alla jäänud naine.

* * *

Haridusministeerium teatas, et lõpetab järgmisest õppeaastast Haapsalu kutsehariduskeskuses toiduainete töötlemise ja käsitöö erialade rahastamise. Otsus puudutab kangakuduja, silmuskuduja, tekstiilkäsitöö, kondiitri ja pagari eriala.

* * *

Läänemaa aasta isa tiitli sai kolme poja isa Arvi Nebokat.

* * *

Läänemaa aasta ettevõtte tiitli sai transpordifirma Est-Trans Kaubaveod.

* * *

Kohus võttis kaheks kuuks vahi alla pikalt haapsallasi petnud 50aastase Ahti. Meest kahtlustati viies sel sügisel toime pandud kuriteos, mille hulgas on nii sissemurdmisi kui ka isikuvastaseid kuritegusid ehk löömisi.

* * *

Novembri lõpus viis keskkonnaamet Lääne maavalitsuse majas Lahe 8 asunud töökohad Vasikaholmile keskkonnaameti majja. Uuest aastast ei jää Lahe 8 hoonesse enam ühtegi ametnikku, sest Läänemaa rahvakultuuri spetsialisti Marju Viitmaa kabinet koliti detsembris Ehte 9 majja.

* * *

Läänemaal elav prantslane Stéphane Clavel sai prantsuse keele õpetamise ja prantsuse kultuuri tutvustamise eest Prantsusmaa suursaadikult Emmanuel Mignot'lt ordeni Akadeemilised Palmioksad, millega tunnustatakse prantsuse kultuuri ja haridusse panustanud inimesi.

* * *

Kriminaalromaanide autorina tuntud Katrin Pauts kavandab tuleval sügisel Haapsalus kirjandusfestivali, kus antakse esimest korda välja Musta Daami auhind aasta parimale kriminullile või krimikirjanikule.

Detsember

Läänemaa aasta küla tiitli said Oru külad. 15 külas elab 1025 inimest ja tegutseb 48 ühendust. Aasta külaliigutaja tiitli sai EELK Ridala ja Martna koguduse õpetaja Küllike Valk.

* * *

Ilmus „Lääne-Nigula kihelkonna lugu", milles seitse autorit annavad ülevaate Lääne-Nigula piirkonnast muinasajast kuni 1940. aastani. Teose pani kokku Mikk Lõhmus.

* * *

Lääne-Nigula keskkonnanõunikuna alustas senine Nõva osavallavanem Aivi Heinleht. Osavallavalitsuste kaotamiseni juhib osavalda Noarootsi osavallavanem Aivo Hirmo.

* * *

Haapsalu volikokku esimesele lugemisele jõudnud tuleva aasta eelarve järgi võtab 2025. aasta investeeringutest lõviosa teeremont, millest suurim on Metsa tänava oma.

* * *

Iloni Imedemaa avas Ilon Wiklandi juubeliaasta, mis toob Haapsallu illustraatori seni nägemata tööd ja uue lavastuse kunstniku elust.

* * *

Läänemaa aasta sportlase tiitli said vehkleja Nelli Differt ja jääpurjetaja Joonas Kiisler.

* * *

23. detsembri hilisõhtul sai Herjaval raskes liiklusõnnetuses surma 20aastane Egert Tõkke. Sündmuskohal hukkunud Tõkke lõpetas tänavu kevadel Läänemaa ühisgümnaasiumi ja teenis Paldiskis aega.

Aasta oli Differti tegu ja nägu

Ärgu nüüd teiste alade esindajad tundku end üleliia puudutatuna, aga Läänemaal oli lõppev spordiaasta epeevehkleja Nelli Differti nägu.

AIVO PALJASMAA
info@le.ee

Nelli Differt pakkus lõppeval aastal hulgaliselt emotsioone. MALLE-LIISA RAIGLA

Käsi südamele: kes ei tahaks siis oma unistustes olümpia-Differti moodi medali pärast heidelda ja publiku poolehoidu nautida. Olümpiamedal on iga päris sportlase ülim eesmärk ja sellisele tasemele jõudmine pälvib rahva austuse.

Algas kõik heitlusest Pariisi mängude pääsme nimel, see asi sai kevadeks klaariks. Differti ja tema treeneri Helen Nelis-Naukase ettevalmistus olümpiaturniiriks hakkas tuure koguma. Kuigi 27. juuli hommikul ei kuulunud meie olümpiadebütant spetside prognoosides peamiste medalisoosikute hulka, siis päeva kuludes tema aktsiad aina tõusid. Turniirieelne treeningute peenhäälestus oli Differti enesekindlust suuresti paisutanud, tema medaliusku võis juba paar nädalat varem selgesti aimata.

Üks trennipäev jäi küll vahele, sest enne ärasõitu käidi juuksuri ja kosmeetiku juurest läbi. Naised jäävad ka medalijahile minnes eelkõige ikka naisteks. Kõik see tasus ennast aga kuhjaga ära, sest suursuguses Grand Palais's publiku silme ette astudes jälgisid neid lugematud silmapaarid nii palees kui ka telekraanidel üle maailma.

Sellest päevast on nüüd jäänud hinge magusvalus mälestus, kus Differti etteaste vallutas jäägitult poolehoidjate meeled ja kus tal jäi medalist puudu üks torge. „Kurb, aga pidulik," võiks juhtumi nukra muigega kokku võtta.

Läinud pühapäeva õhtul kordus kõik aga uuesti. Alexela kontserdimajas toimunud Eesti aasta sportlaste austamisgalal jagati välja kuldsed Kristjanid. Differt ja Nelis-Naukas olid nominendid vastavalt naissportlaste ja treenerite arvestuses. Mõlemal olid jällegi juuksuri ja kosmeetiku juurest läbi käinud, aga taas jäi mõlemal autasust grammike puudu. Kurb, aga pidulik.

Pilkupüüdvas roosakaspunases õhtukleidis Differt mõjus enne galat Kanal 2-le intervjuud andes ehtsa Hollywoodi staarina punasel vaibal. „27. juuli oli päev, mille nimel elasin ja hingasin kogu see aasta," ütles ta usutlejale väärika tasakaalukusega. Vehklemistšempioni intelligentset olekut ja mõtteselgeid analüüse oleme pidevalt nautida saanud.

Paraku ei jagata parima naissportlase tiitlit välja ainuüksi neid omadusi ja filmitähe välimust arvestades ning õhtu lõppedes pidid nii Differt kui ka tema treener taas kogema teravat pistet hinges, et Pariisis puudu jäänud saatuslik torge kandus edasi ka Tallinna kontserdimajja. Võime pikalt heietada spordi ülevusest, kus võlu ja valu käivad käsikäes, kuid keda see lõpuni lohutab.

Differt läks hiljuti taas Läänemaa haiglasse füsioterapeudina tööle. Samuti jätkab ta vehklemisega. Saanuks aga otsustav torge Pariisis tehtud, siis oleks tema majanduslik seis praegu tüki maad parem. Mõttemängu arendades võiks aga küsida, et kas ta medalivõidu puhul olekski üldse vehklemisega jätkanud.

Tema jätkamine on aga kindlasti vägevaks innustuseks neile tüdrukutirtsudele ja poisinaasklitele, kes kõrvu täiskasvanutega suurisilmi Pariisi mänge jälgisid. Differt ise mäletab siiani, kuidas ta kümneaastasena hingevärinal teleri ees istudes mõne maarjamaalase võidu puhul vaimustus rahvushümnist ja masti tõusvast Eesti lipust. Tšempionide tee algab ikka kodust ja lapsepõlvest.

Alexela galaõhtul läks eriti hinge Eestimaa aasta spordihinge laureaadi väljakuulutamine. Lavale kutsuti Adavere jääplatside aidamees Väino Treiman, kes on aastakümneid Eesti kiiruisutamise tulukest koldes hõõgvele puhunud. Lisaks mitmele toetajale tänas Treiman eriti oma abikaasat, kes elavat üle ka selle, kui mees öösiti jäärajale hiilib, et seda siluda.

> **Saanuks aga otsustav torge Pariisis tehtud, siis oleks tema majanduslik seis praegu tüki maad parem.**

Läänemaa aidamehed on ju samuti päevast päeva ja aastakümnete kaupa kohalike noorte ning eakamategi sportlaste võimete arendamisega ametis. Iga spordiinimese saavutuse taga on tegelikult asjasse jäägitult pühendunud treeneri või juhendaja töö. Ühel heal päeval võib siis lüüa särama ka Nelli Differti sugune sporditäht, aga kaalult väiksemadki saavutused on kiiduväärt.

Läänemaa spordihinged on lisaks Nelis-Naukasele kindlasti ka Vello Kuhi, Mati Seppi, Jaanus Getreu, Kaja Ladva, Marina Vallik, Aile Seppi, Aap Uspenski, Tiit Seiton, Vaiko Vooremaa, Heikki Sool, Ulrika Tülp, Meelis Nukki, Erkki Lass, ja kindlasti on neid veelgi.

Kogukonda hästi siduvad on aga Eesti esiliigades mängivad pallimansad. Haapsalu Herilaste korvpallimeeskonna ja Läänemaa jalgpalliklubi esinduse mängudele elab kohalik publik väga arvukalt ja häälekalt kaasa. Korvpallitreenerid Jaanus Levkoi ja Hendrik Erik Heinla ja pisiherilastega tegelev Mikk Päeske teevad sisukat tööd. Samad sõnad kehtivad vutitreenerite Theimo Tülpi ja Aavo Tominga kohta.

Hoopis isemoodi pretsedendi lõid Risti naised, kes viisid läbi Lääne-Nigula valla naiste ja laste jalgpalliturniiri.

Ummuksisse jäänud Väikese viigi kalu ei õnnestunud päästa

Karmid külmad jätsid talve algul Haapsalu Väikese viigi kalad jää alla hapnikupuudusesse. Kalu üritati päästa jaanuari keskel ja ka kuu aega hiljem. Pingutuste järel tuli tõdeda, et kalade päästmine on looduse enda asi.

„Vaeva nähti ju palju, aga tolku ei olnud. No nii on," märkis Haapsalu aselinnapea Tõnu Parbus 20. veebruaril päästeoperatsioonidele joont ala tõmmates.

Ummuksisse jäänud kaladest lõi jaanuari keskel esimesena lokku Haapsalu elanik Keiu Kulles, kes andis sellest kohe teada ka Haapsalu linnavalitsusele. „Lubasid hakata tegutsema," lisas Kulles. „Aga kes peab hoolima, vastutama, tegutsema ja miks ta sellega hakkama ei saa?!"

„Üldiselt ongi niimoodi, et kui hapnik on jää all otsas, siis ta on otsas," ütles keskkonnameti veelustiku spetsialist Märt Kesküla Lääne Elule. „Ainuke asi, mis aitaks, oleks see, kui lumi sealt jää pealt ära ajada. Teine teema on aereerida – jää alla kompressoriga õhku pumbata, siis jääb osa liike võibolla ellu. Üldiselt tundlikumad liigid kipuvad sellise talvega ära minema," selgitas ta.

Hapnikupuuduses kalu püüti aidata jäässe auke puurides. 2 X MALLE-LIISA RAIGLA

Kuu aega hiljem, 15. veebruaril, käis Väikesel viigil taas kalade päästeaktsioon. Vabatahtlikud kalakaitsjad Pärnust, Tallinnast ja Lääne-Virumaalt ning Haapsalu linnahooldusfirma töötajad puurisid kalade päästmiseks Väikese viigi jäässe sadu auke.

„Ummuksisse jäämine on küll looduslik valik, aga katsuge ise nii elada, et hapnik on kinni," märkis vabatahtliku kalakaitse Pärnumaa välijuht Agnes Lillemets. „Ei ole ju meeldiv?!"

Kaks päeva hiljem tõdeti, et kalade päästmiseks polnud abi Väikese viigi jääse puuritud sadadest aukudest ega sellest, et Haapsalu päästjad pumpasid viigist vett ja paiskasid seda fontäänidena õhku. Vee hapnikutase ei tõusnud. „Anname loodusele alla," ütles Parbus toona Lääne Elule.

„Talve moodi talvel on ummuksisse jäämine tavaline," tõdes Kesküla. Kalad surevad hapnikupuudusesse, aga kevadel populatsioon taastub. Surnud kalad pistavad sanitaridena nahka kajakad.

Veekogude ummuksisse jäämine ja selle tagajärjel kalade hukkumine on looduslik protsess, mis teatud veekogudes kordub aastast aastasse. Ja aastast aastasse tekitab see pealtnägijais paanikat ja põhjustab pahameelt.

Haapsalu Linnahoolduse juhatuse liige Krista Vilta märkis, et mäletab kevadeid, kui jää sulas ja viik oli kaetud surnud kaladega, aga kellelegi ei tulnud pähe, et neid võiks kuidagi päästa. Nüüd on inimesed muutunud tähelepanelikumaks, märkavad rohkem.

Üks suuremaid ummuksisse jäämisi oli Läänemaal 1996. aasta veebruari keskel, mil Taebla jões hukkus kümneid tonne kalu. Saunja lahe hapnikunäljas kalad ujusid Taebla jõge mööda üles, sest laht oli põhjani kinni külmumas. Jões oli säinast, särge, haugi, ahvenaid ja karpkala kokku hinnanguliselt 40–50 tonni. Vesi oli kalast paks Keila-Rannaküla maantee sillast jõesuudmeni.

URMAS LAURI

EESTI MOTOSPORTLANE (N+EESN)
"ENSV" TEGELANE
JUPITERI KUU
REEDE
NAISENIMI
TALVINE SÕITMIS-KOHT (VAN.)
...KOHANE
1.
... VEGAS
JUURES ASUV
TEENISTU-JATE TÖÖ-RUUM
NANO-
MÜRGINE
ÕPPE-AASTA
ELUMAJA
SORAVALT

"LÄÄNE ELU" PEA-TOIMETAJA
ÜHE-SUGUSED TÄHED

KÕRVA-
... DALI LION
TÜHEMIK, ÕÕS
VAAT
PRUUSA-TUS
VARGSI
TUMEDALT KAJAV

VERSUS
NAISENIMI
VILLASALK, -TUTT
POOLSAAR
INGLISE KIRJANIK
ENDINE
JÄRV LÄÄNE-VIRUMAAL
ANNO DOMINI
EESTI LAULJA

AAR
AIAMARI
ÄRATUS-VAHEND
VILETS
...HAPNIK (OSOON)
SUUR LIND
"KITSA KINGA" TEGELANE

VASTUSE ALGUS →

POOLA KIRJANIK
EESTI BAL-LETIARTIST
VAENU-TEGEVUS
... LINNA
SÕJA-VÄELASTE ELAMU
AMPER
VIIS, LAAD

VANADUS
...KOOD
KAUGEMA-LE
ÕUNAPUNN
TALUHOONE

SIDESÕNA
ISA ÕDE
MÄÄRAVUS
NAISENIMI
HÄNDIKÄP
AUDI MUDEL
PIANISSIMO

VÄÄVEL-, VÄÄVLI-
SAKSA K ARTIKKEL
NÕREJUHTI-MISTORU
PRIMAAR-
TERAVILI
KAMMI OSA
POOLTELG (AUTOL)

...-KIRI
MÕTLIK JAATUS
INFOTEHNO-LOOGIA
MALEND
OSMIUM
KUMMULI
HELGI SALLO TUNTUIM ROLL
RAVIMTAIM

RÄMPS
MOBIILI-RAKENDUS
PARAJALT (MUUS.)
EESTI END. NÄITLEJA (EESN+N)
NOOT
RAUD

SELLE KUU PÄEVAL
KAHL; NUUSTAK
NELJASÕIT
GRAMM
ALEVIK RAPLA-MAAL
SUVINE ÜRITUS PILDIL
TÄPITÄHT
HAPNIK
AHER-VAREMED
NATUKE
MILLILIITER
SUKELPART
INGLISE K EESSÕNA
HIIREGA KLÕPSAMA
RÖNTGEN
KÕRGEIMA ARENGUTASE-MEGA LOOM

TINA
VINTSKAP
SUUR RUUM
SUPILUSIKA-TÄIS
RAADIUM
ÜLIMALT KAUNIS
EESTI END. MAADLEJA (IN+NIMI)
J. SWIFTI ROMAAN

TAEVAKEHA
JO-...-MI
LINN EESTIS
TORGE
VEREIMEJA
EESTI NÄITLEJA
SAKSA K ARTIKKEL
TEATER EESTIS
KATELOK
NIKKEL
PEHME METALL

PÕLEMIS-JÄÄK
INGLISE KIRJANIK
TONN
MEELES-PIDAMISE VÕIME
5.
NOOR TAIM
MUUDKUI

MUUSIKASTIIL
SPORDIRAJATIS
MÄÄRAMA-TUS VANU-SES
PÜÜA LEIDA
RIIDESORT
OKASKERA
LAKSUTA-MA
NÄHTAVALE

JA TEISED
POJUKE
ÕU
POISS (MURDES)
KOHKUMINE
JANU (MURDES)
MEESSOOST JÄRGLASED
NAATRIUM
EESTI END. BASS
LAULUD VAIMU-VARANA

MASINGU TÄHT
NARMEN-DAV
NÄIDIS-VORM
ISLANDI MAAKOOD
PINDALA-ÜHIK
JOOK
TORKAV TERAVIK

LENDAV TALDRIK
SINU
KERGE LÕÕK
KALA
... OSOLIN
JÕGI AASIAS
KUJUTELM
TERADEL OHTEID KÕR-VALDAMA
NAERUL
VÄLJA ARVATUD
PUIDU-ETTEVÕTE

VASTUSE JÄTK →

LA-DIEES
SPORDI-SÜNDMUS
UMBES
LÕIGE

... KRUUSE-MENT
MEHENIMI
MEHENIMI
KÄSKLUS KOERALE
TOORIUM
TERVITUS
INGLISE K EESSÕNA
RIIDEESE
ESIMENE ELANIK

AMERIIT-SIUM
HAIGLATUBA
TALLIUM
TIHU-MEETER
IIRI NAEL
JÕUDUS, EDENEV
SPORTLANE
MIRAAKEL
NOOT

LÄTI KEELE-SAARE EESTLANE
VASTIKUS-HÄÄLITSUS
USA KIRJANIK
ASTAAT
NAERUHÄÄL
VIRIN
PUU-MATERJAL
SEKUND
GADOLII-NIUM
VALD
TÕKE

LÜHILAINE
AUTORITEETNE KIRIKUTEGELANE
VENE KEELES
KAUNISTUS-RIBA
SELEEN
TAIME-TEADUS
EESTI TRUMMAR
TELESAADE
UMB-MÄÄRANE ASESÕNA
... ELTS
LAKSU (LASTEK.)
KAAS-, ÜHIS-

SAMUTI
HÜLGE JÄSE
RÖÖVLIND
METSAMARI
KIIDUVÄÄRT
KOONER
KESKKOOL
IDAPOOLNE SILMAPIIR
END. ÄRI-MEES (IN+N)

POOLLAHTI
NORIMIS-SÕNA
LATIKAS (MURDES)
PANK-RANNIK
ETTEKANTU
END. MÖÖB-LIKAUPLUS
A. ADAMI BALLETT

REAUMUR
TUULEHOOG
(TÖÖ)-LUUSIJA
JOOK
II
KUUS-, KUUE-
TASA!
LEOTAMINE
SOMPUS OLEK
JAA VÕI ...?
ABLAS
TUSANE

VASTUSE JÄTK →

VEIMEVAKK
ILMA MAATA

KURTŠA-TOOVIUM
NAISENIMI
PESU-VALGENDUS-VAHEND
PAPS
ARSEEN
TASUTA
REISI-DOKUMENT
LENNU-FIRMA
PESEMIS-KOHT
INGLISE K EESSÕNA
VEOÕNG

VASTNE
JALATSI NINAOSA
MITTE LIIGA KUUM
SÕNA-KUULELIK
KAUDU (LD)
LÄBIPÄÄSU SULGEMISE VAHEND
EMME

TERRORI-ORGANI-SATSIOON
UDARA OSA
RADOON
RUUM ETENDUS-ASUTUSES
EUROOPA KOMISJON
LEMMIK-LOOM
MOLÜBDEEN

KARDINA-TOOTJA
ÜHE USULI-SE ÕPETUSE JÄRGIJA
BAIT
MUHAMEDI-USULINE
KELVIN
IMAGINAAR-ÜHIK
UMBES

TEGEVUS-VÄLI
LÜHIKE KARUS-NAHKNE RÕIVAESE (MURDES)
LILLESEADE TEGEMINE

JÄRJEJUTT

Kui kodust kord laia maailma …

Elmar Veskeri (1928–2017) mälestused

24. osa

Ometi ükskord hommik, ei mäleta, kuidas valgus sisse paistis, barakid olid ju katusteni kinni tuisanud. Oli kuidagi rahulikum, kuid litsutud tunne maha ei jätnud. Kuidas mulle vatipükste räbalad jalga siginesid, ei mäleta enam. Vist keegi blatnoidest andis. Nad otsivad alati värsket jõudu. Olid ju minu käsivarred nende omadega võrreldes kobedamad. Riietest olid meist ühel või teisel mingid riismed alles jäänud. Pidasime paremaks need leivapaika eest realiseerida kui lasta lihtsalt ära võtta.

Nii me kolmekesi turule läksime. Saabaste eest sain kaks korda 700 grammi leiba. See oli minu meelest suur noos. Aleks sai oma vana ševiotpalitu eest 10 rubla (vanas rahas). Toomasel oli ka midagi paika jaoks järele jäänud. See käis veel ühe eestlase vahendusel, kes oli invaliidistunud. Saime teada, et kõigis barakkides bandiite pole. Meid kui uustulnukaid oli osavasti nende põhikoopasse meelitatud-juhitud. Selle Aleksi 10 rubla eest saime igaüks kommertssööklas mingi guljaši. Jah, selles laagris oli isegi niisugune asutus olemas, ikkagi jaotuslaager, kust läbi käisid ka kriminaalid, „privilegeeritud isikud", neil numbreid ei olnud. Ja ega neid üldse nii massiliselt ei olnud. Väikesed kalad jäeti kohapeale, sinna, kus nad kuriteo korda saatsid.

Ah jaa, raha jäi veel järelegi. Õnnetuseks. Saime vaevalt baraki uksest sisse, kui olime ümbritsetud nendestsamadest, ma ütleksin, NKVD tööriistadest. Passisid peale, nägid, et raha üle jäi ja kus sa sellega lähed, et ei loovuta ühiseks kasutamiseks! Aleksile nöör ümber kõri, üks mees ühest, teine teisest otsast. Vannu risti ees ja jumala nimel, et sul tõesti taskud tühjad on. Õhupuuduses sirutas Aleks käe püksivärvli suunas. Raha saadi kätte ja rahu majas. Miks ma neid NKVD tööriistadeks nimetasin? Sellepärast, et enamus paremaid riidehilpe (kampsunid, mütsid särgid, mantlid) leidsid ilusasti tee laagriväravate taha. Oleks arusaadav, kui need oleks viidud välja pika aja vältel, salaja teiste riiete all näiteks. Need viidi valvurite vahendusel välja juba järgmisel päeval, välja arvatud need, mis blatnoid endale selga toppisid. Neil oli luba kanda erariideid, vähemalt selles laagris.

Oli 1951. aasta märtsi algus. Teine päev Vorkuta ühisjaotuslaagris. Üks blatnoide pealikutest tuli minu juurde, küsis, kas ma süüa ei taha. Vastasin kahemõtteliselt:

„Süüa tahab iga inimene."

Käis peale ja viis mu kommertssööklasse. Ei mingit maksmist. Käsu korras ilmus mu ette suurendatud guljašiports. Sõin, tänasin ja ootasin, mis peaks see vastuteene olema. Ime! Ei midagi. Nagu ma hiljem kuulnud olen, võis see olla minu meelitamiseks, mis tähendab – värske vere värbamiseks. Võis olla ka lihtsalt žestiks, et näidata, kui mõjuvõimsad nad on. Võib-olla olin ma veel liiga erk ja ohtlik, võidi karta kättemaksu.

Mõte hakkas pisitasa töötama. Pidasime poistega aru teise barakki üleminekust. Keegi teadis rääkida, et seal on võim inimeste käes. Mõeldud-tehtud. Justkui vabadusse oleks pääsenud. Inimesed arutavad, räägivad, isegi laulavad. Isegi naridel on ruumi. Muud tingimused olid samad, paljad narilauad, nari all oli siiski halvem …

Meie lahkumine „peremeestele" ei meeldinud või hakkas nende südant vaevama mõte, et mine tea, tulevad suurema kambaga „tänu avaldama". Sellest olime kaugel, ära sitta torgi, läheb haisema.

Ilmus esimene isend ja ega teist enam ei tulnudki: me ei käitunud selle esimesega kuigi viisakalt. Süütõend – leedulase põdraga kampsun tema seljas – lõi mulle vere pähe. Kõik kohises ja surises. Narilt maha, tema juurde. Aleks oli alumisel naril, jõudis oma rusikaga ette. Bandiit viskles maas. Tõstsin ta püsti, et oleks parem lüüa. Läks nii lõdvaks, ei seisnud enam püsti, siis sai jalaga. Tõmbas enda krõnksu, hoidis nägu. Ega sellest kasu ei olnud. Hingepõhjani välja vihastatud ja alandatud kättemaksjad olid kui vangide kallale ässitatud verekoerad – nii kaua, kuni veri taga. Eluvaim jäi tal sisse. Roomas ukseni. Need kuradid oleks tahtnud kõik oma jao saada. Tänapäeva terroristid oma tegudega meenutavad kangesti neid poliitiliste vangide, lihtsate inimeste terroriseerijaid.

Õhtul jagati koptjorkas välja vanu vatiriideid, et järgmisel päeval saata meid kaevandusse „Kapiltalnaja".

Järgmisel hommikul, 3. märtsil 1953, võeti mind (muidugi vabatahtlikult) naistesektorisse suppi laiali kandma. Lootsin näha, arvasin, et ikkagi naisi. Kuid ma ei osanud aimata, et naiste poolel võib midagi sarnast olla mis meestegi poolel. Sumbunud leitsak, istuvad kui vaimud. Naride vahel liiguvad mehelike õlgadega pealikud. Justkui Viiralti põrgu.

Järgneb

Tänapäeva terroristid oma tegudega meenutavad kangesti neid poliitiliste vangide, lihtsate inimeste terroriseerijaid.

SUDOKU

	4						1	
	9	3	6		1	5	4	
			5		4			
		9		7		8		
1								5
		6		2		9		
			8		7			
	8	4	3		9	6	5	
	1						3	

				9				
9		3				8		6
		7	6		8	9		
2	7			8			9	5
5	9			1			8	3
		1	8		4	2		
7		2				5		8
				6				

KUHU MINNA

• KINO

Haapsalu kultuurikeskuses:
„Siil Sonic 3" 2. jaan kl 12, 3. jaan kl 14.
„Mufasa: Lõvikuningas" 2. jaan kl 14, 3. jaan kl 16.
„Köök" 2. jaan kl 16.30.
„Better Man: Robbie Williamsi lugu" 2. jaan kl 19.
„Missioon Tiiger" 3. jaan kl 12, 4. jaan kl 11, 8. jaan kl 17.30.
„Sellised väikesed asjad" 3. jaan kl 18.30, 4. jaan kl 13, 7. jaan kl 19.45.

• LAAT

Karja tänaval Kodaniketorni juures:
4. jaan kl 12–15 kolmekuningapäeva laat. Esinevad rahva- ja mustlastantsijad, Bõliina, Väliharf ning Ruslan ja Rute Trochynsky.

• MUUSEUMID

Haapsalu linnuse muuseum
K–P 10–18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus
K–P 11–17. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda
R–P 11–17. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum
K–P 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa muuseum
(Kadarpiku küla, Lääne-Nigula): R–P 11–16. www.salm.ee.

Rannarootsi muuseum
(Sadama 32, Haapsalu) T–L kl 10–16. Muul ajal ettetellimisel, tel 5562 3993. www.aiboland.ee.

Rõude muuseum
1. oktoober – 1. mai avatud ettetellimisel roudemuuseum@gmail.com või telefonil 5683 1203, Maie.

Lihula muuseum on avatud etteteatamisel E–R 10–17. Tel 5333 8586. E-post: lihulamuuseum@laaneranna.ee.

Hanila muuseum:
ekskursioonid etteteatamisega. Tel 509 9663. E-post: hanilamuuseum@laaneranna.ee.

• NÄITUSED

Keskraamatukogu (Posti 3): laenutus- ja lugemissaali vitriinides näitus „ARS 80", keraamika Vilve Virro ja Tiina Tõnisma kogudest.

Lasteraamatukogus
(Wiedemanni 11): näitus „Raamatusse või raami". Kümne Eesti kunstniku illustratsioonid.

Asuküla raamatukogus
(Mägari küla): Aide Leit-Lepmetsa näitus „Väikesed talvelood" 31. jaanuarini.

Haapsalu kunstikoolis (Jaani 2): majagaleriis kunstikooli I–IV kursuse õpilaste tööde näitus 2.–25. jaanuaril. Galerii avatud T–R 14–18, L 12–16. Tasuta. 31.12.2024 ja 1.01.2025 galerii suletud.

Haapsalu pitsikeskuse (Karja 25) akendel jõulunäitus „Elu täis on muinasjuttu" avatud 24/7 kuni 4. jaanuarini.

Naudi talve **Lääne Eluga!**

Tellimiseks võta ühendust le@le.ee, helista 473 7111 või tule toimetusse aadressil Posti 30, Haapsalu.

Ka siis, kui juuksed hõbehallid, õnn jäägu ikka samaks kalliks.

Meie kallid
EVI JA VALERI NEKRASSOV!
Õnnitleme 60. pulma-aastapäeval!

Lapsed peredega

Armsad lapsevanemad!

Kui teie perre on sündinud beebi ja soovite tema nime avaldada Lääne Elus, palume anda meile sellest teada: info@le.ee.

Regionaalhaigla Verekeskus

TULE DOONORIKS,

kui oled terve, puhanud ja söönud, kehakaaluga üle 50 kg, 18–60aastane.

Võta kaasa isikut tõendav dokument!

verekeskus.ee Doonorid ja Sõbrad

TOIDU PANK

Läänemaa toidupank kogub toitu puudust kannatavate leibkondade toetuseks Haapsalus ja Läänemaal.

Et toiduabi saada, võta ühendust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga.

Aitame koos!

Tel 5355 4330

Lääne Elu
Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval

Toimetuse aadress:
Posti 30, 90504 Haapsalu.
Toimetus 473 7222,
kuulutused ja reklaam 473 7111,
e–post info@le.ee, reklaam@le.ee
Kodulehekülg: www.le.ee

Peatoimetaja Kaire Reiljan
Toimetajad Kaie Ilves, Urmas Lauri, Malle-Liisa Raigla, Andra Kirna
Keeletoimetaja Riina Tobias
Küljendaja-kujundaja Tiina Kelviste

Reklaamitoimetaja Elina Lumeste
Kliendihaldur Mai Sarv

Väljaandja OÜ Lääne Elu: Posti 30, 90504 Haapsalu, tel 473 7222
Trükitud Printallis

Pangakontod
Swedbank EE18 2200 2210 1567 8031, SEB EE62 1010 6020 0251 5004

Kojukandeprobleemid:
tel 661 6616, info@omniva.ee.

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid toimetada ja selguse huvides lühendada ning valikuliselt honoreerida. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehesisu kohta võib pöörduda Pressinõukogusse pn@eall.ee.

OST

Ostan autosid, seisukord ei ole oluline. Tel 553 1989.

Ostame taaskasutuse eesmärgil kokku vanu vaskkaableid. Tel 5854 4085.

PUIT

Müüa kuiva puud alates 65.-, transport 3–9 ruumi. Tel 505 5203.

Kandiline puitbrikett koos veoga, toome ka väiksemaid koguseid, soovi korral ladustame panipaika. www.briketivedu.ee, 507 8754.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Müüa 3meetrist küttepuud: must lepp, hall lepp, kask koos kohaletoomisega, miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Müüa küttepuid koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

Aeg varuda küttepuid järgmiseks talveks!

TOORES JA KUIV LÕHUTUD LEHTPUU, METSAKUIV LÕHUTUD OKASPUU.

Laotud puude tarne 10 ja 15 ruumi kaupa.
Tel 521 1377.
www.pajakapuit.ee.
HIND al 50.-
3 m LEHTPUU.
Tarne 30 tm.
Hind kokkuleppel,
tel 502 4895.

KINNISVARA

Anda üürile ühetoaline korter Haapsalu kesklinnas renoveeritud majas esimesel korrusel. Sobib ka vanemale inimesele. Tel 508 7848.

TEENUS

Puurkaevude puurimine ja projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, kärg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus. Saabtehtud OÜ, 5624 2511.

Ohtlike puude raie, võsalõikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

Läänemaa vähiühing
on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba üle kümne aasta.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing,
SEB
EE621010220047448013.

KIRIKUTEATED

EELK KOGUDUSED

HAAPSALU
T, 31. dets kl 17 vana-aasta jumalateenistus armulauaga. Teenivad õpetaja Mart Salumäe ja Siim Kallas, organist Lia Salumäe (toomkirik); **kl 23.15** aastavahetuse palvus. Teenib õpetaja Mart Salumäe, organist Lia Salumäe (Jaani kirik).
K, 1. jaan kl 12 uusaasta jumalateenistus armulauaga. Jeesuse nimepäev. Teenib õpetaja Mart Salumäe, organist Lia Salumäe (toomkirik).
R, 3. jaan kl 10 Vabadussõja relvarahu mälestuspalvus. Teenib Mart Salumäe (Jaani kirik); **kl 10.30** helistatakse kirikukelli. Rivistus Lossiplatsil Vabadussõja mälestussamba juures. Teenib õpetaja Mart Salumäe.
P, 5. jaan kl 11 kolmekuningapäeva jumalateenistus armulauaga. Teenivad emeriitpiiskop Tiit Salumäe ja Kalle Jätsa. Laulab koguduse segakoor, koorijuht-organist Lia Salumäe (toomkirik). Koguduse kantselei (Kooli 6) avatud K ja R 10–14. Info 5346 7922.

KULLAMAA
N, 2. jaan kl 10–14 kantselei lahti kogudusemajas.
N, 2. jaan kl 13 algab uus leerikursus kogudusemajas.
P, 5. jaan kl 11 jõuluaja 2. pühapäeva jumalateenistus armulauaga kogudusemajas. Teema: Issanda templis. Teenib õp Kari Tynkkynen ja orelil Ivi Küla.

PIIRSALU
P, 5. jaan kl 13 jõuluaja 2. pühapäeva jumalateenistus armulauaga kogudusemajas. Teema: Issanda templis. Teenib õp Kari Tynkkynen ja orelil Ivi Küla. Kirikukohv.

LÄÄNE-NIGULA
31. dets kl 17 vana-aasta jumalateenistus armulauaga.
1. jaan kl 12 uue aasta jumalateenistus armulauaga.

MARTNA
T, 31. dets kl 13 jumalateenistus armulauaga (kogudusemajas).
P, 5. jaan kl 12 jumalateenistus armulauaga (kogudusemajas).
P, 19. jaan kl 12 jumalateenistus armulauaga; **kl 13** koguduse täiskogu koosolek (kogudusemajas).
Martna kogukonnakohvik on avatud tööpäevadel kl 11–14. Kogukonnakohvik peab jõulupuhkust 21. detsembrist kuni 3. jaanuarini. Rohkem infot 5809 3633 (Küllike Valk).

RIDALA
T, 31. dets kl 15 vana-aastaõhtu jumalateenistus armulauaga (pastoraadis).
P, 5. jaan kl 15 jumalateenistus armulauaga (pastoraadis).
E, 6. jaan kl 18 kolmekuningapäeva palvus (kirikus).
Vt ka ridala800.ee.

KARUSE
T, 31. dets kl 16 vana-aastaõhtu kontsert „Otse ja omadele!" ja palvus kirikus.
P, 5. jaan kl 14 jõuluaja 2. pühapäeva jumalateenistus kirikus.

NOAROOTSI
T, 31. dets kl 14 vana-aasta jumalateenistus armulauaga Noarootsi kirikus.
P, 5. jaan kl 11 jumalateenistus armulauaga Rooslepa kabelis.

VORMSI
P, 5. jaan kl 15 jumalateenistus kogudusemajas.

Kui Sul on probleem või pole oma muret kellegagi jagada, on Sul võimalus abi saada

LÄÄNEMAA KRIISIABIKESKUSEST

Psühholoogiline nõustamine 515 9572 / 5560 2367
Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (eesti k) - 5671 4273
Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (vene k) - 552 0094
Nõustamine toimub telefoni teel, veebis või asukoht kokkuleppel nõustajaga, sh Kastani 7, Haapsalu.
Täpsem teave laanemaakriisiabikeskus.weebly.com/

ANDRES AMMASE
FOND
HAAPSALULE PÜHENDUNUILE

Kooliõpetaja, ajakirjaniku, poliitiku ja dirigendi Andres Ammase (1962–2018) mälestuseks Eesti Rahvuskultuuri Fondi juurde loodud Andres Ammase fond annab välja **nelja stipendiumi**:

• Andres Ammase stipendium Läänemaale ja Haapsalule pühendunud inimesele • väikese lugeja stipendium (koos Haapsalu lasteraamatukoguga) • noore sportlase stipendium lootustandvale sportlasele ja tema treenerile • Anneli Ammase hea ajakirjanduse auhind maakonnalehe ajakirjanikule

Annetuse saaja:
SA Eesti Rahvuskultuuri Fond
Pangakontod:
EE117700771000664610 LHV Pank
EE672200221001101347 Swedbank
Selgitus: annetus Andres Ammase fondi ja stipendium, mille heaks annetatakse
PS Annetused on tulumaksuvabad

Täname Andres Ammase fondi toetamise eest!

Sinu kuulutus võiks olla siin!

Kuulutus lisa mugavalt Lääne Elu veebis:
online.le.ee/lisa-ajalehe-kuulutus

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.
Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole EE592200221046665398, Swedbank AS.
Teave veebis **www.abikassa.ee**.
E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

Sinust mälestus me hinges elab.
Sinu hääl veel kõrvus kõlab…

Teatame kurbusega, et suri isa, abikaasa, vend ja sõber
RAIVO KÄNDLA
1.6.1967–29.12.2024.

Omaksed

Ärasaatmine on reedel, 3. jaanuaril kell 12 Haapsalus Hingeviiuli matusebüroos Kalmistu tn 3a.
Kimpe ja pärgi palume mitte tuua.

Maga vaikselt, puhka rahus – südamed on Sinuga…

Teatame sügava kurbusega, et meie hulgast on lahkunud kallis ema, õde, vanaema
ESTER LOMPER.

Leinavad vend ja lapsed peredega.

Ärasaatmine laupäeval, 4. jaanuaril kell 11 Hingeviiuli matusebüroos. Pärgi ja kimpe palume mitte tuua.

Meie kalli poja ja venna
EGERT TÕKKE
ärasaatmine toimub 5. jaanuaril kell 11 Haapsalu kultuurimaja rõdusaalis.

Perekond

Sügav kastunne Lyle perega kalli
EGERT TÕKKE
kaotuse puhul.

Tantsurühm Black Coffee

Mälestame head klassivenda
RAIVO KÄNDLAT.
Avaldame kaastunnet abikaasale, tütrele ja õdedele.

Klassikaaslased Kullamaa koolist

Avaldame sügavat kaastunnet Gertu-Liis Soosaarele kalli
vanaema
kaotuse puhul.

Töökaaslased

Tuul puude ladvus tasa kiigub, me vaikses leinas langetame pea…
Avaldame sügavat kaastunnet lähedastele
EGERT TÕKKE
traagilise hukkumise puhul.

Endised naabrid Kiltsi tee 12

HINGEVIIUL
MATUSEBÜROO

BÜROO AVATUD **E–R 10–15**
KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor), 5846 1111
www.hingeviiul.ee
info@hingeviiul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuri (24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal. Müüme hauakive ja -piirdematerjale. Hinnapakkumine ja info: hingeviiul@gmail.com / 58 503 340

On mälestus kuldne headus ka siis, kui nukrus seal sees…

Jagame teie leina, Kaidi, Kairi, Kaivo peredega ja Elmo, kalli
ESTER LOMPERI
lahkumise puhul.

Ene, Eda ja Anne

Mälestame endist õpilast
EGERT TÕKKET.
Avaldame kaastunnet lähedastele.

Uuemõisa lasteaed-algkooli pere

Sügav kaastunne Leili Tõkkele kalli pojapoja
EGERTI
kaotuse puhul.

Endised kolleegid Lääne maavalitsuse kantselei päevilt

Reakuulutus (iga avaldamine): rida 2,10 (ühes reas 33 tähemärki koos tühikutega,) arvestus käib täisridade kaupa; tööotsimiskuulutus 3.- iga avaldamine. Püsikuulutuse soovist kirjuta le@le.ee.
Teated: rida 3,20 (ühes reas 33 tähemärki koos tühikutega,) arvestus käib täisridade kaupa. Raam ja paks kiri paberlehes lisavad igaüks hinnale 5 eurot.
Rubriik „Kuhu minna": rida 1,70 (ühes reas 33 tähemärki koos tühikutega,) arvestus käib täisridade kaupa. E-post le@le.ee. Leinakuulutus, matuseteade, tänu ja õnnitlus – väike 27.-, suur 53.- (eraisik); väike 33.-, suur 63.- (firma).

VIIMANE VEERG

KAAREL KAISEL

Salevere salumäel süttib tuhat küünalt

Matsalu rahvuspargis asuval Salevere salumäel süütavad kohalikud elanikud täna õhtul küünlad, et minev aasta ära saata ja uus vastu võtta.

Metsküla kultuuriühingu liikme Maris Altmanni sõnul on kavas süüdata tuhatkond küünalt. Küünaldega ääristatakse teerada silmaallikale. Raja serva ja lõppu moodustatakse kujundid. „Viimastel aastatel Hiina kalendriaasta järgi. On olnud draakon ja jänes," ütles Altmann. „Seekord on kavas teha väike madu."

Varem on Salumäele põlevatest küünaldest moodustatud rahvapärimuse järgi kurja peletavaid märke, näiteks rõngasrist ja kaheksakand.

Küünlad süüdatakse pimeduse saabudes ja heal juhul põlevad need 2. jaanuari hommikuni.

Esimest korda süüdati Salevere salumäel küünlad 24 aastat tagasi – 2000. aastal, et tähistada aastatuhande vahetust. Seda, et traditsioon jääb kestma nii kauaks, ei arvanud tookord keegi.

KAIE ILVES

ILM

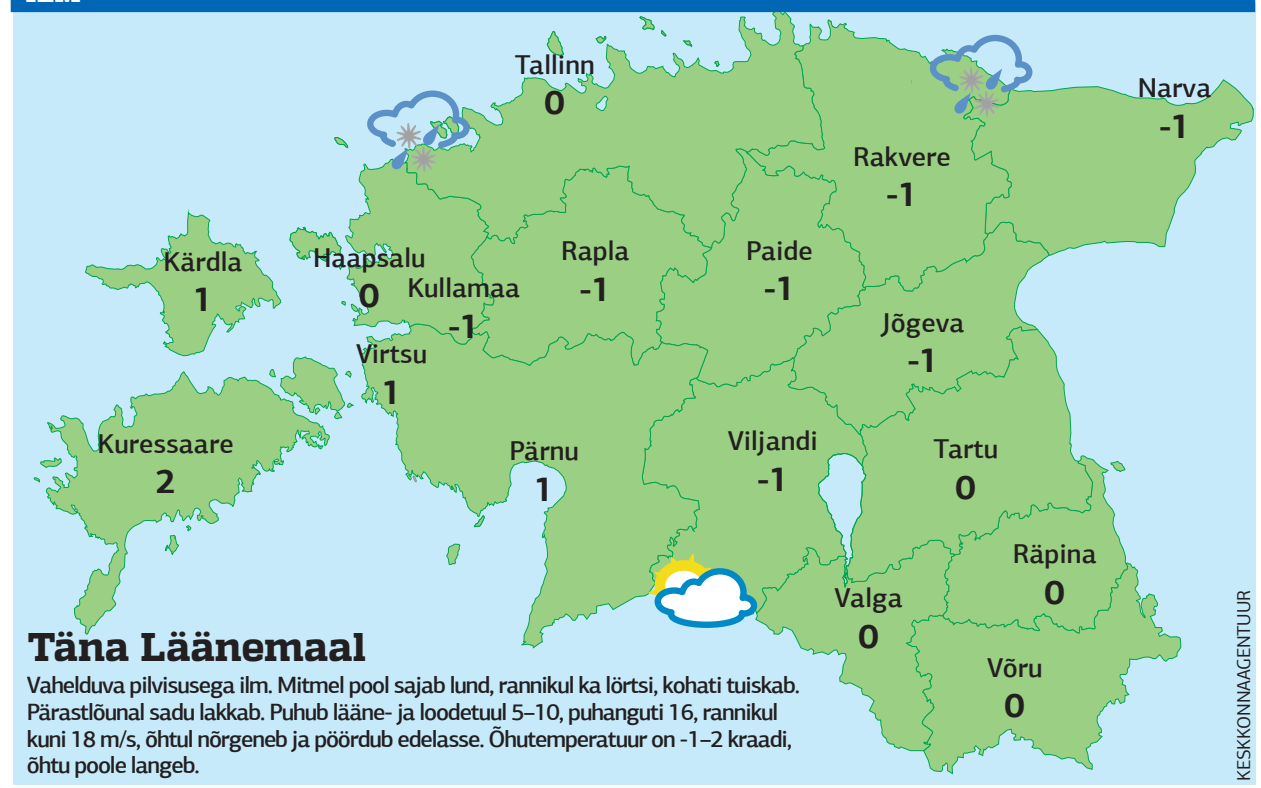

KESKKONNAAGENTUUR

Täna Läänemaal

Vahelduva pilvisusega ilm. Mitmel pool sajab lund, rannikul ka lörtsi, kohati tuiskab. Pärastlõunal sadu lakkab. Puhub lääne- ja loodetuul 5–10, puhanguti 16, rannikul kuni 18 m/s, õhtul nõrgeneb ja pöördub edelasse. Õhutemperatuur on -1–2 kraadi, õhtu poole langeb.

	öö päev	
Kolmapäev	**-4°...5°**	lääne-, lõunatuul 6–14 (19) m/s
Neljapäev	**-4°...0°**	põhjatuul 6–12 (18) m/s
Reede	**-5°...0°**	läänetuul 2–9 (13) m/s
Laupäev	**-8°...-1°**	kirde-, läänetuul 1–6 (13) m/s

ISSN 1406-1430

VAATA KA WWW.LE.EE

REINPAUL
OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA
Raiume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluäärad, lepikud, haavikud jne.
Info tel 5593 3899, kaido@reinpaul.ee
www.reinpaul.ee

Lääne Elu paber- ja digilehe hinnakiri

	PABERLEHT	PABER+DIGI	DIGILEHT
1 kuu	13	17	8
3 kuud	38	48	20
6 kuud	73	92	37
12 kuud	133	170	74
E-arve	11	14	7

DIGILEHE PÄEVA-PILET 1,50

473 7111

le@le.ee

Jälgi Lääne Elu ka Facebookis!
Juba üle 11 000 jälgija!

KOLME-KUNINGA-PÄEVA LAAT
ESINEJAD:
RUSLAN JA RUTE TROCHYNSKYI,
VÄLIHARF,
WESTI JA HAESKA RAHVATANTSIJAD,
FOLKLOORIANSAMBEL BÕLIINA,
MUSTLASTANTSIJAD
LEHTI KOSTABI
JUHENDAMISEL.
4. JAANUARIL 2025 KELL 12-15
HAASPSALUS KARJA TÄNAVAL
HAAPSALU KULTUURIKESKUS · EESTI KULTUURKAPITAL · Lääne Elu · HAAPSALU 1279
WWW.KULTUURIMAJA.EE